

Kiuruveden kaupungin

**LAPSIPOLIITTINEN
OHJELMA**

2007

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1. JOHDANTO

- 1.1 Lapsipolitiikan lähtökohtia
- 1.2 Lapsipoliittisen ohjelman tavoitteet ja toimintamalli Kiuruvedellä

2. KIURUVEDEN KAUPUNGIN KUVAUS

- 2.1 Väestörakenne
- 2.2 Elinympäristö
- 2.3 Elinkeinot
- 2.4 Lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä

3. KIURUVEDEN KAUPUNGIN PALVELUT LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

- 3.1 Päivähoito
- 3.2 Terveyspalvelut
 - 3.2.1 Lastenneuvola
 - 3.2.2 Lasten toimintaterapia
 - 3.2.3 Kouluterveydenhuolto
 - 3.2.4 Stakesin valtakunnallinen kouluterveyskysely Kiuruvedellä 2006
www.kiuruvesi.fi (palvelut, opiskelu, kouluterveyskysely 2006)
 - 3.2.5 Suun terveydenhoito
- 3.3 Lastensuojelu
 - 3.3.1 Avohuollon tukitoimet
 - 3.3.2 Huostaanotto ja sijaishuolto
 - 3.3.3 Kriisi- ja päivystystoiminta
- 3.4 Koulu
 - 3.4.1 Yleistä opetustoimi
 - 3.4.2 Erityisopetus
 - 3.4.3 Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus
 - 3.4.4 Oppilas- ja opiskelijahuolto
 - 3.4.5 Oppilashuoltoryhmien toiminta
 - 3.4.6 Koulukuraattori ja –psykologipalvelut
 - 3.4.7 Kouluterveydenhuolto
 - 3.4.8 Muu toiminta
- 3.5 Nuorten palvelut
 - 3.5.1 Nuorisotoimi
 - 3.5.2 Yhteistyöhankkeet
 - 3.5.3 Nuorisovaltuusto
 - 3.5.4 Liikuntatoimi
 - 3.5.5 Järjestöt ja yhdistykset
- 3.6 Kulttuuritoimi
 - 3.6.1 Lapsille tarkoitetut kulttuurin ilmentymät ja ehdotettuja toimenpiteitä
 - 3.6.2 Lastenkulttuuria Kiuruvedellä

4. PERHE- JA MIELENTERVEYSKESKUS ANKKURIN PALVELUT

5. SEURAKUNTIEN KASVATUSTOIMINTA LAPSIPERHEIDEN TUKENA (suurimat srk:t)

- 5.1. Kiuruveden evankelisluterilaisen seurakunnan kasvatustoiminta
- 5.2. Kiuruveden ortodoksisen seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö
- 5.3. Kiuruveden helluntaiseurakunnan lapsi- ja nuorisotyö

6. POLIISITOIMI

- 6.1 Kiuruvetisten nuorten rikoslakirikokset 2001-2005
- 6.2 Kiuruvetisten nuorten muut rikokset 2001-2005
- 6.3 Kiuruvetisten nuorten liikenne rikkomukset 2001-2005

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

8. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

LÄHTEET

LIITTEET

LASTEN, NUORTEN JA VANHEMPIEN OPAS

TIIVISTELMÄ

Suomen Kuntaliitto on Eläköön lapset -lapsipolitiikan suunta ohjelmassaan suosittanut kuntia laatimaan oman lapsipoliittisen ohjelmansa. Valtioneuvoston lokakuussa 2003 tehdyssä periaatepäätöksessä sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi korostetaan tavoitteellisen lapsipolitiikan merkitystä lasten hyvinvoinnille.

Lasten kannalta perus- ja esiopetuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, kirjaston, nuorisotoimen, liikunnan, kulttuurin, päivähoidon, neuvolan, kouluterveydenhuollon ja terveyskeskuksen palveluiden saatavuus lähellä kotia tai koulua on tärkeää. Lasten kannalta on tarpeen parantaa mahdollisuuksia eri hallinnonalojen välisten rajojen ylittämiseen palveluiden järjestämisessä. Suomen kansantalouden elinvoiman näkökulmasta vähenevän lapsiväestön hyvinvoinnista on tarpeen huolehtia erityisen hyvin (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36).

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulan yleisarvio lasten hyvinvoinnin kehityksestä ja lapsipolitiikan haasteista on, että huomattava osa suomalaisista lapsista voi hyvin. Pahoinvoivien lasten ja perheiden määrä on kuitenkin ollut kasvussa jo pitkään. Tätä osoittavat lastensuojelun, mielenterveyspalveluiden, erityisopetuksen ja erityispäivähoidon kysynnän jatkuva kasvu. Karkeasti voidaan arvioida alle 18-vuotiaista joka kymmenennen hyvinvoinnissa olevan suuria puutteita. Pahoinvoinnin vähentämiseksi on investoitava ongelmia ehkäiseviin ja niitä varhaisessa vaiheessa havainnoiviin palveluihin sekä tuettava vanhemmuutta ja vanhempien sosiaalisia verkostoja (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36).

Kiuruveden kaupunginvaltuusto on 27.5.2002 hyväksynyt Kiuruveden 1. lapsipoliittisen ohjelman. Ohjelman toimenpide-ehdotusten mukaan kaupungissa tulee olla eri hallintokuntien yhteistyönä moniammatillinen lasten asioiden työryhmä, joka kartoittaa erityisesti tukea tarvitsevien lasten tilanteen ja suunnittelee oppilashuoltoa. Kaupunginjohtaja on asettanut työryhmän 20.9.2002 § 21 toistaiseksi. Työryhmän jäseniä muutti pois paikkakunnalta tai työtehtävät olivat muuttuneet. Kaupunginjohtaja Erkki Strömmer asetti viranhaltijapäätöksellä 18.8.2005 lapsipoliittisen ohjelman seurantaryhmän toistaiseksi. Työryhmään nimettiin Maritta Knuutinen (koulukuraattori), Olli Suvanne (erityisopettaja, 5/2006 asti), Merja Hyvärinen (erityisopettaja, 4/2006 alkaen), Susanna Rytönen (päiväkodin johtaja), Anne Rytönen (nuorisosihteeri), Heli Törölä (sosiaalityöntekijä), Pirjo Remes (Ankkurin vastaava sosiaalityöntekijä), Anneli Remes (kaupunginhallituksen edustaja), Marja Leena Kärkkäinen (kaupunginhallituksen edustaja), Niina Nukari (kaupunginhallituksen edustaja) sekä työryhmän puheenjohtajana Marja Leena Piippo (terveydenhoitaja). Työryhmä aloitti lapsipoliittisen ohjelman kokoamisen 27.1.2006.

Lapsipoliittisella ohjelmalla halutaan turvata lapsilähtöisen toiminnan huomioiminen päätöksenteossa sekä antaa toiminnalle tavoitteet ja toimintalinjat. Ohjelma sisältää toimenpide-ehdotuksia sekä antaa kaupunkilaisille tietoa kaupungin lapsiasioiden hoidosta ja lasten osallistumismahdollisuuksista. Kiuruveden lapsipoliittinen ohjelma on kiuruvetisten lasten ja nuorten elinolojen, hyvinvoinnin ja heidän hyväkseen tehtävän toiminnan selonteko. Lapsi tarkoittaa tässä lapsipoliittisessa ohjelmassa 0-18-vuotiasta.

1. JOHDANTO

1.1 Lapsipolitiikan lähtökohtia

Keskeisenä lähtökohtana lapsipolitiikassa ja sen toimintaohjelmien laadinnassa on lapsen itsenäisen subjektiivisuuden käsite. Eli lapsella on lähtökohtaisesti samat oikeudet kuin aikuisillakin häntä itseään koskevissa asioissa. Kuitenkin ensisijainen vastuu tukea, kasvattaa ja pitää huolta lapsesta ja nuoresta on edelleen vanhemmilla ja huoltajilla. Tämä käsitys lapsen subjektiivisuudesta, lapsen edusta ja iän myötä kasvavasta itsemääräämisoikeudesta sekä lapsen perusoikeus tasa-arvoiseen kohteluun on omaksuttu myös Suomen lapsilainsäädännön lähtökohdaksi ja lisäksi se on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisintä antia. (Valtioneuvoston selonteko 1995, 25.)

“Participation” -käsitteellä tarkoitetaan lähtökohtaa, jonka mukaisesti kaikissa lasta koskevissa päätöksissä ja toimissa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa hallinnollisissa ja oikeudellisissa asioissa sekä lapsen iästä ja kehitystasosta riippuen oikeus esittää myöskin omat näkemyksensä häntä koskevissa asioissa.

“Provision” - käsitteellä tarkoitetaan lapsen osuutta kaikkiin niihin yhteiskunnan tarjoamiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja sivistyksellisiin etuuksiin ja palveluihin, jotka edesauttavat lapsen mahdollisimman optimaalisen kehityksen toteutumista.

“Protection” -käsite käsittää lapsen suojeluun liittyvät elementit, pyrkimys suojella lasta ja edesauttaa vahingoitetun lapsen toipumiseen liittyviä toimia. (Näkökulmia lapsipolitiikkaan. 1998. Suomen Kuntaliitto)

Kuvio 1. Lapsen tarpeet ja tärkeät kehittämiskohteet:

Oikeudet/ päämäärät	Lapsen elämän alueet			
	Koti ja perhe	Ympäristö	Leikki ja oppiminen	Oma elämä
Oikeus voimavaroihin Palvelujen kattavuus	Riittävyys Yksilöllinen kasvu Monipuolinen vapaa- aika Perheen tukeminen	Alueellinen tasa-arvo Saavutettavuus Liikkumismah- dollisuudet	Tilojen mitoitus Yksilölliset erityistarpeet	Yksilöllinen toiminta Pysyvyys Ennustettavuus Kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen
Oikeus osallisuuteen Lapsi toimijana	Omatoimisuus Vaikuttaminen Vastuuntunto Vapaavalinnai- suus	Monimuotoinen ympäristö Liikkumisen esteettömyys Lasten ympä- ristöarvot	Vuorovaikutus oppimisessa Mielipiteiden ilmaisu Aktiivinen osallistuminen	Toiminta Oma rauha ja lepo Vaikuttamisen taidot ja mahdollisuus
Lapsen ilo	Vanhempien läsnäolo Aikuisten aika Yhteiset elämykset	Eri-ikäisten seura Ympäristöstä nauttiminen	Kasvun ja oppimisen ilo Osallistuva oppiminen Aikuisten ja lasten yhteinen toiminta	Uteliaisuus ja halu oppimiseen Vuorovaikutukseen oppiminen
Oikeus suojeluun	Fyysinen turval-	Lapsen mittakaava	Aikuisten	Liikkumisen ja

Turvallisuus	lisuus Taloudellinen turvallisuus Hyväksyminen Yhteisöllisyys	Toimintapaikkojen turvallisuus Välineiden sovel- tuvuus	läsnäolo Valvonta	toiminnan turval- lisuus Aikuisten vastuu
Syrjäytymisen ehkäisy	Lähtökohtaerojen tasaaminen Kiinnostava vapaa-aika Verkostot Avun saaminen ajoissa Hyvä hoito	Suojelu väkivallalta ja päihteiltä Lapsen avuntarpeen havaitseminen	Erityisopetus Erityispalvelujen apu Kiusaamisen estäminen Tunteiden ja kokemusten jakaminen	Aikuisten vastuu Toisten huomioon ottaminen

Arvo: Lapsuuden arvostaminen

Lapsen hyväksyminen näkyvänä ja kuuluvana osana yhteisöä.

Lapsen oikeuksien kunnioittaminen. Lasten tarpeiden asettaminen etusijalle

Lähde: Tampereen kaupungin lapsipoliittinen ohjelma. www.tampere.fi/strategia/lapsipol/tarpeet.htm

1.2 Lapsipoliittisen ohjelman tavoitteet ja toimintamalli Kiuruveden kaupungissa

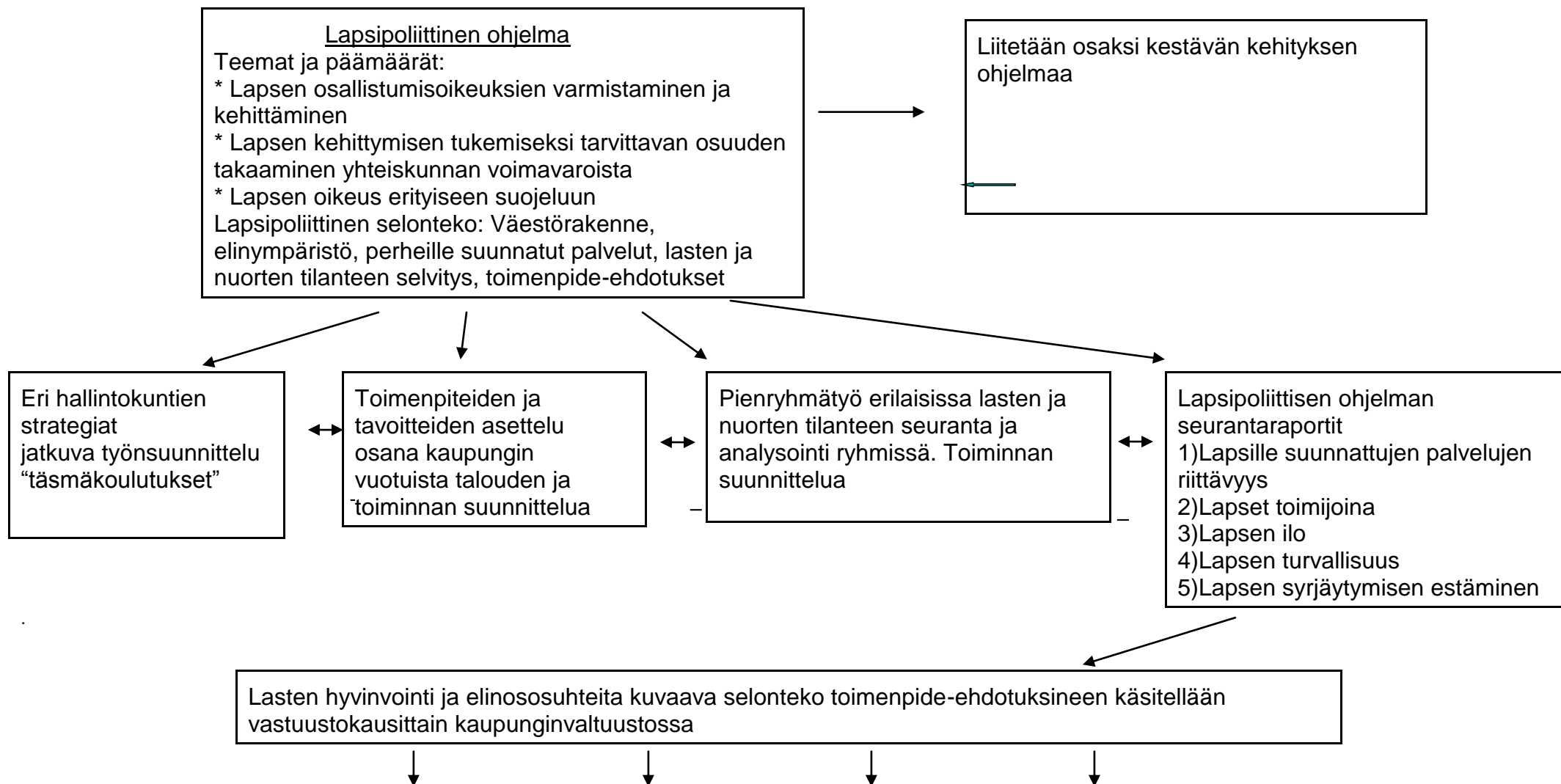
Tämä lapsipoliittinen ohjelma on Kiuruveden kaupungin lasten ja nuorten kasvuolojen, palvelujen sekä lastensuojelun selonteko. Lapsipoliittikkaan kuuluvat kaikki poliittiset päätökset ja linjaukset sekä ne käytännön toimet, joilla vaikutetaan lasten ja nuorten yhteiskunnalliseen asemaan, oikeuksiin sekä hyvinvointiin nyt ja tulevaisuudessa. Lapsipoliittikka liittyy läheisesti niihin teemoihin, jotka on nostettu esille jo lapsen oikeuksien kansainvälisessä sopimuksessa (Perusturva 3/1998, 11-12.):

- 1) Lapsen osallistumisoikeuksien varmistaminen ja kehittäminen (Participation)
- 2) Lapsen kehittymisen tukemiseksi tarvittavan osuuden takaaminen yhteiskunnan voimavaroista (Provision)
- 3) Lapsen oikeus erityiseen suojeluun (Protection)

Suomen lapsilainsäädännön ja kansainvälisten lapsen oikeuksien sopimusten velvoitteet kohdentuvat käytännössä paitsi vanhemmille, myös laajasti ajateltuna yhteiskunnan eri toimialoille. Siten lapsipoliittikka on enemmän kuin perhepolitiikkaa, koulupoliittikkaa, nuorisopoliittikkaa tai lastensuojelupoliittikkaa. Näin ajateltuna on kyse erittäin merkittävästä kokonaisuudesta kuntien ja kaupunkien tulevaisuuden strategioiden osalta. Asioita tulee pyrkiä tuomaan esille lapsen näkökulmasta.

Kiuruveden lapsipoliittinen selonteko on ohjelma, joka ohjaa ja yhtenäistää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa työtä ja harrastustoimintaa. Se antaa viitteitä myös kaupungin työntekijöiden toiminta- ja tavoitteenasetteluun. Kiuruveden lapsipoliittisen ohjelman painopistealueiksi valittiin yllä olevan kaavion painoalueet.

Kuvio 2. Lapsipoliittisen ohjelman tavoitteet ja toimintamalli Kiuruvedellä

TAVOITTEET

Kiuruvetisten lasten hyvinvointi, hyvä kasvuympäristö, perusoikeuksien turvaaminen. Lapsipolitiikka osana kestävästä kehityksestä, mikä on esillä eri toimialojen suunnitelmissa ym. ja poliittisessa päätöksenteossa.

PÄÄMÄÄRÄT

1. Lapsen osallistumisoikeudet, palvelujen kattavuus.
 2. Lapsen kehittymisen tukeminen, lapsen toiminta ja ilo.
 3. Lapsen erityinen suojelu, lapsen turvallisuus ja syrjäytymisen ehkäisy.
- Erityiset kehittämiskohteet: 12 - 14 vuotiaat, perheiden ja vanhemmuuden tukeminen.

TOIMENPITEET

1. Lapsipoliittisen ohjelman päämäärien huomioonottaminen kaikissa toiminnoissa.
2. Eri hallintokuntien strategiat lapsi- ja nuorisotyöhön.
3. Lasten ja nuorten toimintaympäristöjen kehittäminen eri hallintokunnissa (moniamatillinen yhteistyö, projektien jatkaminen, mahdolliset uudet hankkeet)
4. Vanhemmuuden tukeminen

VASTUUT

Ohjelman toteutumisen vastuutahoina on eri hallintokunnat ja poliittinen johto. Toimenpiteiden ja tavoitteiden asettelu osana kaupungin vuotuista toiminnan ja toiminnan suunnittelua. Seurantaraportit valtuustokausittain.

AIKATAULUT

Vuosittainen talouden ja toiminnan suunnittelu eri hallintokunnissa. Lasten hyvinvointi- ja elinolosuhteita kuvaava selonteko toimenpide-ehdotuksineen käsitellään kaupunginvaltuustossa valtuustokausittain.

MENETELMÄT

Toiminnan suunnittelu eri hallintokunnissa. Pienryhmätyö erilaisissa lasten asioiden seuranta- ja analysointiryhmissä. Mittarien pohjalta laaditut seurantaraportit.

MITTARIT

1. Lapsille suunnattujen palvelujen riittävyys (oikeus voimavaroihin)
2. Lapset toimijoina (oikeus osallisuuteen)
3. Lapsen ilo
4. Lapsen turvallisuus (oikeus suojeluun)
5. Lapsen syrjäytymisen ehkäisy

2. KIURUVEDEN KAUPUNGIN KUVAUS

2.1 Väestörakenne

Kiuruveden kunta perustettiin v. 1873 ja se muutettiin kaupungiksi v. 1993. Kaupungin pinta-ala on 1 426 km², josta vesistön osuus on 6,6 % (Kiuruveden kaupungin www-sivut). Kiuruveden kaupungin väkiluku oli 30.6.2006 yhteensä 9 735 (naisia 4921 ja miehiä 4814). Kiuruvesi on maamme kunnista asukasluvun mukaisessa suuruusjärjestyksessä sijaluvulla 105 (Väestörekisterikeskus).

Väestön ikärakenne 31.12.2004:

	0-14 v	15-64 v	65 -v	Yhteensä
	%	%	%	
Kiuruvesi	17,3	60,2	22,5	9.864
Ylä-Savo	16,4	63,2	20,4	60.677
Pohjois-Savo	16,7	65,4	17,9	251.095
Koko maa	17,5	66,7	15,8	5.236.611

2.2 Elinympäristö

Elinympäristö muodostuu fyysisestä, rakennetusta ja luonnon ympäristöstä sekä sosiaalisesta ja psyykkisestä ympäristöstä. Hyvään elinympäristöön kuuluu virikkeellisyys, monimuotoisuus, turvallisuus, toimiva ja välittävä eri sukupolvista koostuva yhteisö, missä suojellaan vaaratilanteilta ja vahingoittavilta asioilta. Kiuruveden etuja ovat pehmeät arvot, kuten mm. luonnon puhtaus ja rauhallisuus, vapaus ja väljyys. Luovuutta lisääviä sekä liikkumista ja viihtymistä edistäviä elementtejä on runsaasti tarjolla.

Kiuruveden kaupungin eri hallintokuntien tehtävä on taata kaikille lapsille ja nuorille turvallinen elinympäristö sekä tasavertaiset mahdollisuudet koulutukseen ja huolenpitoon asuinpaikasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Rakennetun ympäristön tulee tarjota turvalliset ja monipuoliset, lapsen kehitystä tukevat toimintamahdollisuudet. Lapsi on lähiympäristön aktiivinen käyttäjä. Rakennettu ja lähiympäristö ovat merkittävä osa lasten ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Toiminta-alueet tulee suunnitella ja rakentaa turvanormien mukaisiksi ja niiden kunnosta ja siisteydestä tulee huolehtia. Alueiden pitäisi pystyä tarjoamaan liikkumis-, urheilu- ja pelipaikkoja sekä mahdollisuudet kaverien tapaamisiin. Turvallisten kulkureittien suunnittelu lapsen näkökulmasta on tärkeää. Iän myötä toimintasäteeltään laajeneva alue luo lapselle käsityksen ympäröivästä maailmasta.

Tekninen lautakunta huomioi omassa toiminnassaan mahdollisuuksien mukaan lasten ja nuorten tarpeet mm. yhdyskuntasuunnittelussa, monimuotoisen ympäristön rakentumisena, toimintapaikkojen ja välineiden turvallisuutena sekä liikkumisen esteettömyytenä. Liikenneturvallisuuden edistämiseen vaikutetaan pitämällä liikenneturvallisuussuunnitelma ajan tasalla ja tekemällä sen ja katujen peruskorjausohjelman sisältämiä rakentamisesityksiä päättäjille. Samaan aikaan huomioitavaksi tulevat myös vanhuksat, vammaiset ym. erityisryhmät, joiden vuoksi voidaan joutua kompromissiratkaisuihin eri erityisryhmien etujen kesken (Kiuruveden kaupunki, Tekninen palvelukeskus, johtoryhmä 12.5.2006).

Koti ja perhe on lapsen elämässä keskeinen kasvun ja kehittymisen ympäristö. Jokaisella lapsella on oikeus vanhempiin. Kodin tehtävä on tarjota lapselle turvallisuutta, hoivaa ja rakkautta. Lapsen tulee saada olla lapsi, vastuu kuuluu vanhemmille. Perheessä vastataan lapsen tarpeisiin, hänelle annetaan iänmukaiset rajat ja opetetaan yhteisön

säännöt. Turvallisuus on lapsen perusoikeus. Kodin mahdollisuudet tarjota lapselle hyvä elämä riippuvat myös perheen toimeentulosta, asumistasosta ja ympäristön tuesta.

Kiuruveden peruspalvelut ovat mallikkaassa kunnossa. Kiuruvedellä oli vuonna 2005 toimeentulotukea saaneita kotitalouksia 334 kpl, joissa oli yhteensä 124 lasta. Työelämän tahti on kiristynyt ja työsidonaisuus lisääntynyt. Lasten vanhemmat joutuvat entistä enemmän tasapainoilemaan kodin ja työn välillä.

Lapset ja nuoret on otettava toimintakykynsä mukaan heitä itseään koskevaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, ideointiin, suunnitteluun ja toimintaan. Lasten näkemysten arvostus kehittää lapsen hyvää itsetuntoa ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Terve ja hyvinvoiva lapsuus merkitsee tervettä ja hyvinvoivaa aikuisuutta. Tehtävämme on tukea lastemme ja nuortemme kasvua itsestään, ympäristöstään ja toisista ihmisistä vastuuta kantaviksi ihmisiksi.

Suomen ensimmäinen lapsiasiavaltuutettu Maria-Kaisa Aula valitsi v.2005 työtään ohjaaviksi periaatteiksi:

1). Lapsen oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia. Aikuisten tehtävä on huolehtia lapsen tarvitsemasta suojelusta ja hoivasta sekä erityisesti siitä, että ongelmiin puututaan riittävän varhain ja ajoissa. Lasten asioissa välinpitämättömyys tänään tulee kalliiksi huomenna. Aikuisten velvollisuus on myös turvata lapsille osallistumisen ja vaikuttamisen sekä oman mielipiteen ilmaisun mahdollisuudet.

2) Lapsella on oikeus olla lapsi – riittävän pitkään ja rauhassa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsia ovat alle 18-vuotiaat. Lapsuuden lyheneminen ja aikuisten maailman ongelmien ja uhkien tunkeutuminen lapsen maailmaan liian aikaisin ovat suomalaisen yhteiskunnan haasteita. Media eri muodoissaan, mainonta ja viihdeteollisuus ovat lasten kasvu ympäristön vahvoja vaikuttajia. Lapsen kasvurauhan turvaaminen on sekä julkisen vallan, vanhempien ja muiden aikuisten että alan kaupallisten toimijoiden vastuulla.

3) Lasten hyvinvointi ratkaisee ikääntyvän Suomen elinvoiman. Lapset ovat tulevaisuuden Suomessa niukka voimavara, joista on huolehdittava mahdollisimman hyvin. Mitä paremmin tämän päivän lapset voivat, sitä menestyksellisempi on Suomen tulevaisuus. (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36).

2.3 Elinkeinot

Suurimmat työnantajat:

Kiuruveden kaupunki	660	henkilöä
Wärtsilä Biopower Oy	80	”-
Fibox Tested Systems Oy	48	”-
Posti	42	”-
Smart Contact Oy	37	”-
K-Supermarket Kiuruvesi/ leipomo	33	”-
Kiuruveden Osuuspankki	30	”-

Yrityksiä yhteensä 519
Uusia yrityksiä perustettu 44 vuonna 2005/ nettolisäys 26 kpl
(Lähde: Ylä-Savon yritysrekisteri)

Maatalous Kiuruvedellä v. 2005:

Päätuotteina maito ja naudanliha	
Maatiloja yhteensä (aktiivitalat)	510
Peltoa viljelyksessä	20 500 ha
Nautoja	20 000
Peltoa keskimäärin	40 ha/maatila
Metsää keskimäärin	50 ha/maatila

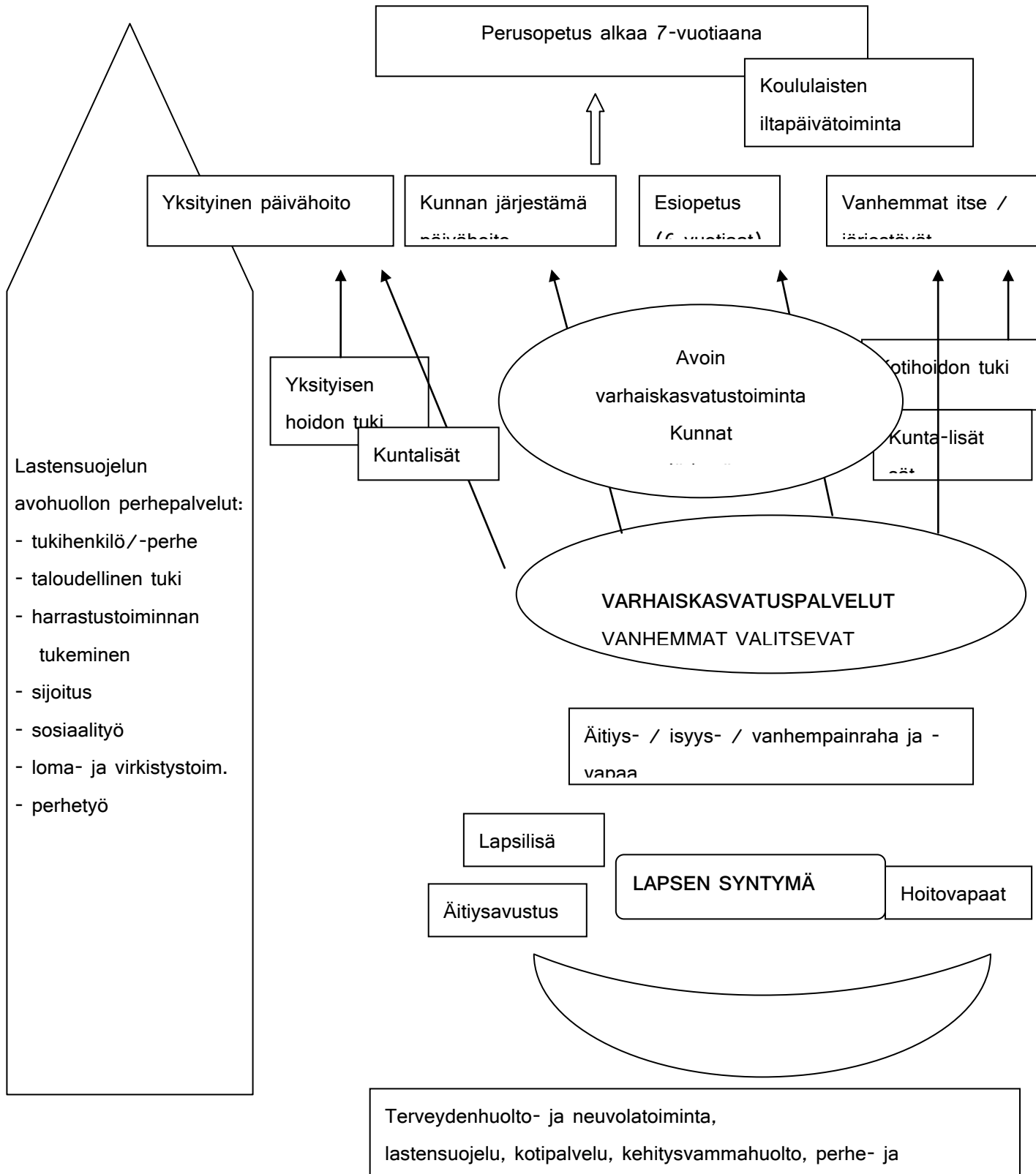
Luomutuotannon osuus tiloista ja pinta-alasta n. 10 %.

Päätuotantosuunnat:

Maito	260 tilaa
Naudanliha	50 tilaa
Sianliha	16 tilaa
Kasvinviljely	158 tilaa
Muut tuotantosuunnat	26 tilaa
Tiloja yhteensä	510

(Lähde: www.kiuruvesi.fi)

2.4 Lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Kiuruvedellä

Kuvio 3. Varhaiskasvatus ja lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Suomessa (mukaellen). Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset.

3. KIURUVEDEN KAUPUNGIN PALVELUT LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

3.1 Päivähoito

VISIO: HYVINVOIVA LAPSI

Kiuruveden kaupungin strategiassa päivähoito nähdään yhtenä sosiaalipalveluna, jota tulee järjestää riittävästi, kunnioittaen asiakkaiden valinnanvapautta ja tasa-arvoisia oikeuksia.

Päivähoidon tavoitteena on tukea kotikasvatusta ja edistää lapsen tasapainoista kehitystä yhdessä vanhempien kanssa. Kodin ja päivähoidon tulee taata lapselle turvallinen ja suotuinen kasvuympäristö. Kasvatusvastuu lapsesta kuuluu kuitenkin ensisijaisesti vanhemmille, jotka ovat tärkeimmät aikuiset lapsen elämässä.

Päivähoitolain mukaan kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus kunnalliseen päivähoitopaikkaan.

Vanhemmilla on oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä päiväkotitai perhepäivähoitopaikka. Kunnan järjestämän päivähoidon vaihtoehtona perhe voi valita lasten kotihoidon tuen, jos perheessä on alle 3-vuotias lapsi tai yksityisen päiväkodin tai perhepäivähoidon. Vanhempien valitessa kunnallisen hoitopaikan kunta osoittaa hoitopaikan ja kunnan tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon vanhempien toiveet hoitomuodosta ja -ajasta

Valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuonna 2002 vahvistettiin varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. Laadittiin varhaiskasvatuksen sisältöä ohjaavat valtakunnalliset perusteet (Vasu). Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003 Stakes)

Kiuruvedellä arvioidaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnan varhaiskasvatuksen palvelujen toteutumista ja konkretisoidaan omassa ja päivähoito yksiköiden suunnitelmissa varhaiskasvatuksen sisällöt ja toimintatavat. Kiuruvedellä tehdään parhaillaan Kiuruveden omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa eli Vasua. Varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

KIURUVEDEN KAUPUNGIN PÄIVÄHOIDOSSA TARJOTTAVAT VARHAISKASVATUSPALVELUT

Kiuruveden kaupungilla on tarjottavanaan lapsiperheille kattavat päivähoitopalvelut. Kokopäivähoitoa järjestetään sekä päiväkodeissa että perhepäivähoidossa. Päiväkodit sijaitsevat taajamassa.

Perhepäivähoitoa järjestetään keskusta-alueen lisäksi haja-asutusalueilla perhepäivähoitajan kotona, lasten kotona tai kolmiperhepäivähoitona sekä ryhmäperhepäivähoitokodeissa.

Yhtylän päiväkodissa toimii 3-6 vuotiaiden lasten ryhmä ja 1-6 vuotiaiden lasten ns. sisarusryhmä.

Lähteen päiväkodissa toimii 3-6 vuotiaiden lasten kokopäiväryhmä.

Puistolán päiväkoti

Puistolassa toimii *avoin päiväkoti*. Toiminta on tarkoitettu lapsia kotonaan hoitaville perheille ja perhepäivähoitolapsille. Päiväkodin toiminta on monipuolista ja ohjattua toimintaa mm. liikuntaa, maalausta sekä musiikki- ja lauluhetkiä. Avoimen päiväkodin toimintaa suunnitellaan vuosittain huomioiden asiakasperheiden toiveet ja tarpeet. Osana avoimen päiväkodin toimintaa on *perhetyö*, jota on toteutettu yhteistyössä sosiaalityön, kotipalvelun, lasten neuvolan ja ev.lut.srk:n kanssa. Toiminnan tavoitteena on varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen.

Päiväkodissa toimii myös *esioppilaiden aamu- ja iltapäivähoito*.

Puistolassa järjestetään myös *perusopetuslain mukaista koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa*. Toimintaa järjestetään perusopetuksen 1. ja 2. luokkien ja erityisopetuksen oppilaille. Toiminnan koordinaattori on Puistolán päiväkodin johtaja. Toiminnan ryhmäkohtaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavat aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajat. Toimintaa järjestetään taajama-alueella Nivan koululla (aamutoiminta) ja Metsäkoulun- ja Lukion ryhmässä (iltapäivätoiminta) sekä haja-alueen kouluilla toimivissa ryhmissä. Hakuaika on keväisin ja haettavana on 40 paikkaa (taajama-alueella).

Perhepäivähoidon toiminta-ajatuksena on tarjota perheille

Joustava ja kodinomainen päivähoitomuoto, jossa korostuvat lasten yksilöllinen huomioiminen ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö. Perhepäivähoidossa lasten ikäjakauma on suuri. Alle yksivuotiaista koululaisiin. Alle kolmevuotiaat lapset hoidetaan Kiuruvedellä pääosin perhepäivähoidossa.

Perhepäivähoidon toimintamuotoina ovat Kiuruvedellä sekä taajama-alueella että haja-asutusalueella hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoitokodit Rytkyllä, Lahnajoella ja Turhalassa.

Vuorohoitoa järjestetään pääosin keskustassa syksystä 2003 toimivassa Hovin ryhmäperhepäivähoitokodissa. Ryhmäperhepäivähoitokoti on avoinna hoidossa olevien lasten vanhempien työaikojen saneleman hoidontarpeen mukaan aamuvarhaisesta iltamyöhään tai yli yön. Myös viikonloppuhoito on keskitetty samaan yksikköön. Vanhempien epäsäännölliset työajat ovat lisääntymässä ja päivähoiton odotetaan lisääntyvässä määrin vastaavan tähän tarpeeseen. Erityisesti iltahoidon tarve on kasvanut. Lisääntyneeseen iltahoidon tarpeeseen perustettiin elokuussa 2006 ryhmäperhepäivähoitokoti Muksula, joka toimii Yhtylán päiväkodin yhteydessä.

Päivähoidon tarvetta sekä kysynnän ja tarjonnan vastaavuutta kartoitetaan vuosittain päivähoitopaikkojen hakuajan yhteydessä. Perheiden ilmoittaman päivähoitotarpeen pohjalta suunnitellaan päiväkotien ryhmäjakoja sekä hoitopaikkojen riittävyttä ja henkilökunnan tarkoituksenmukaista sijoittelua.

Erityispäivähoito

Erityispäivähoito on laadukasta peruspäivähoidon kontekstista muodostuvaa palvelua. Se

on erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten suunnitelmallista ja pitkäjänteistä opetusta sekä huolenpitoa. Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevilla lapsilla tarkoitetaan lapsia, jotka tarvitsevat fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla tukea, opetusta tai kuntoutusta eripituisia aikoja.

Lapsen yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeeseen vastaamiseksi sisällytetään lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan kuvaus yksilöllisestä ohjauksesta, kasvatuksesta sekä ympäristön muutostarpeista (päivähoidon toiminta- ja kuntoutussuunnitelma). Tuen järjestäminen pohjautuu hyvään yhteistyöhön lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken. Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen kasvun, kehityksen sekä oppimisen tukeminen toteutetaan lapselle luontaisen toiminnan yhteydessä (=toimintaperustainen ohjaus). Lapsen tarvitsemat palvelut pyritään sovittamaan yhteen siten, että kasvatuksellinen ja lääketieteellinen kuntoutus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Aiemmin todetun tuentarpeen lisäksi voi lapsen tuentarpeen arvioinnin lähtökohtana olla myös vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteinen lapsen kehityksen tarkastelu. Tällöin lasten erityistarpeita sekä kasvuun ja oppimiseen liittyviä pulmakohтия pyritään tunnistamaan ja tukitoimet järjestetään mahdollisimman varhain. Tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsen tuentarpeen kasautumista ja pitkittymistä.

Lapsen tarvitsema tuki on järjestetty Kiuruvedellä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti kaupungin yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva lapsi on yksi toimija vertaisryhmässään, jossa hänellä on mahdollisuus sosiaaliin kontakteihin. Lapsen yksilöllisen tukemisen tarpeet on huomioitu lapsiryhmän koon suunnittelussa tai henkilökunnan määrässä (avustaja, lapsiryhmän pienentäminen).

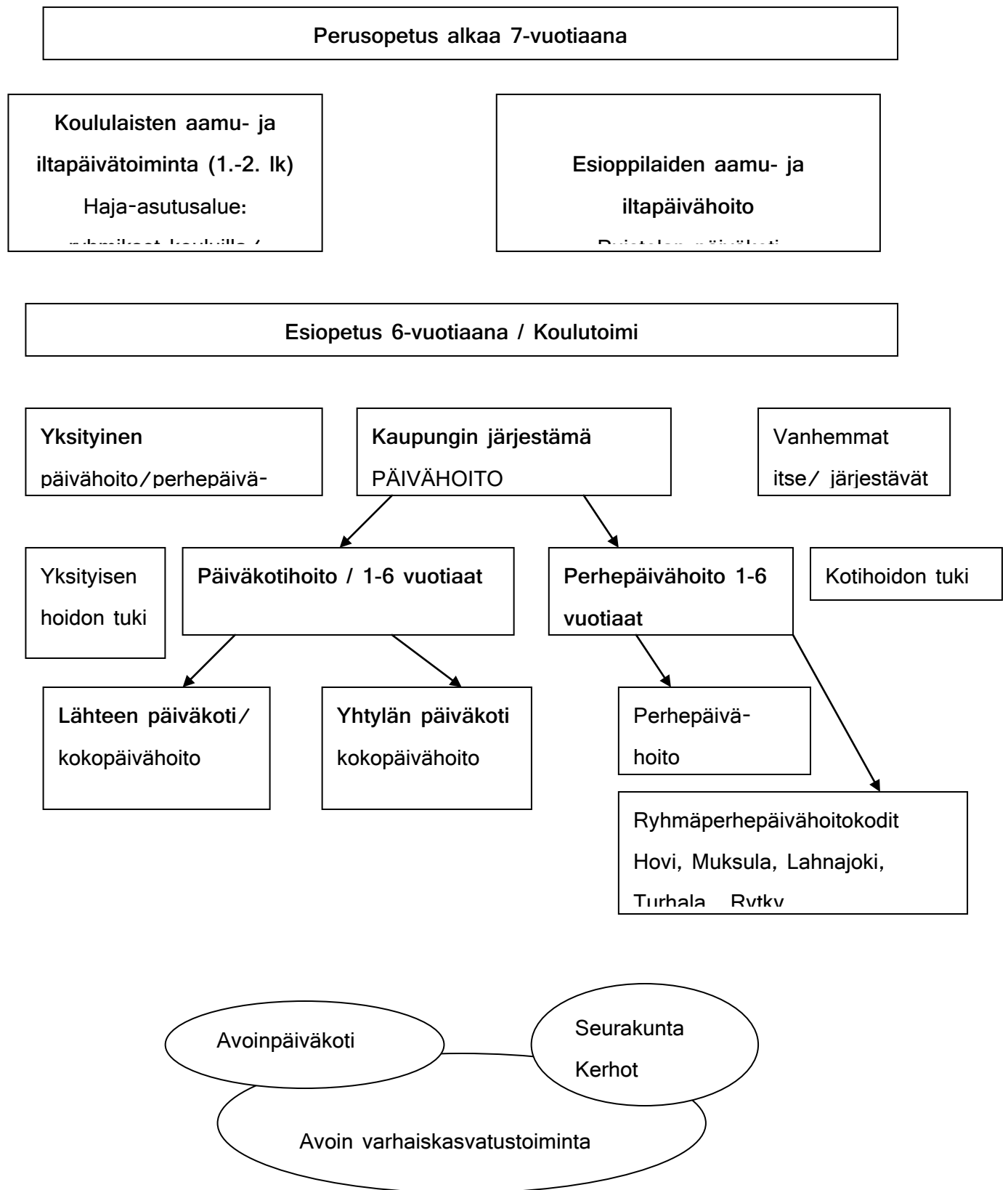
Erityispäivähoidossa toimii koko päivähoidon yhteinen kiertävä erityislastentarhanopettaja (kelto), joka konsultoi varhaiskasvatuksen henkilöstöä, koordinoi erityispäivähoidon tarvetta ja resurssien jakamista sekä tekee suunnitelman lapsen yksilöllisistä tukitoimista yhteistyössä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Lisäksi kiertävä erityislastentarhanopettaja tekee kehittämistyötä.

Perusturvapalvelukeskuksen toimintastrategiassa päivähoidolta odotetaan, että päivähoitopaikkoja järjestettäessä toimitaan päivähoitolain velvoitteiden mukaisesti. Lisäksi toteutetaan lapsikeskeistä näkökulmaa ja otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon huoltajien toiveet.

Päivähoidon haasteet:

- * erityisopetuksessa olevien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen
- * perhepäivähoidon varahoidon järjestäminen
- * haja-asutusalueen hoidon järjestäminen
- * pätevän henkilökunnan saatavuus
- * päivähoitopaikkojen kysynnän vaikea ennustettavuus

KIURUVEDEN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSPALVELUT

Kuvio 4. Varhaiskasvatus ja lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmä Suomessa (mukaellen). Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset.

3.2 Terveyspalvelut

Terveydenhuollon tehtävänä on kaupungin väestön hyvän terveydentilan turvaaminen tarjoamalla riittävästi ja joustavasti kiireellisyysasteen mukaisia ennaltaehkäiseviä ja korjaavia terveyden- ja sairaanhoidon palveluja aluevastuuperiaatteella. Hoidon porrastuksen mukaisesti erikoissairaanhoidossa annetaan palvelut niiltä osin kuin niitä ei ole tarkoituksenmukaista järjestää kaupungin omana toimintana.

Terveydenhuollon toimintaa ohjaavat Terveys 2015 –kansanterveysohjelma, Sosiaali- ja terveystieteiden strategiat 2010 sekä Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2004-2007. Näissä ohjelmissa korostuvat kansanterveysongelmien kuten diabeteksen, lihavuuden sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä **Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta** lapsia koskevana tavoitteena on, että **lasten hyvinvointi lisääntyy, terveydentila paranee ja turvattuuteen liittyvät oireet ja sairaudet vähenevät merkittävästi**. Tavoitteisiin pyritään myös siten, että eriarvoisuus vähenee ja heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien hyvinvointi ja suhteellinen asema paranevat. Haasteena ja suositeltavana toimintasuuntana pidetään mm. terveyden edistämistä, seuranta- ja arviointia osana kuntien hyvinvointipoliittisia ohjelmia. Lasten terveyden osalta ohjelmassa korostetaan eri tahojen yhteistyötä ja terveyttä edistävää roolia, syrjäytymisuhassa olevien lasten ja lapsiperheiden tukemista sekä lasten psykososiaalista hyvinvointia ja sen seuranta- (Terveys 2015 –kansanterveysohjelma).

Itä-Suomessa on käynnistymässä Itä-Suomen terveys 2015 –hanke (IST2015), jonka tarkoituksena on toteuttaa kansallista Terveys 2015 –ohjelmaa Itä-Suomessa vuosina 2006-2015 sekä toimia mm. itäsuomalaisia terveydenedistämishankkeita tukevana ja linjaavana ”sateenvarjohankkeena”. Ylä-Savon terveystieteiden ja ravitsemus 2006-2008 –hanke toimii tämän ”sateenvarjohankkeen” alaisena ja tulee toteuttamaan IST2015 –hankkeen terveyden edistämisen ohjelmaa Ylä-Savossa ja toimimaan paikallisen tason tavoitteita ja toimintoja toteuttavana hankkeena.

Ylä-Savon terveystieteiden ja ravitsemus 2006-2008 –hankkeen tavoitteet ja linjaukset sopivat yhteen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin diabeteksen ehkäisyn ja hoidon kehittämissuunnitelmaa (DEHKO) ja sen D2D –hankkeen kanssa. Hankkeet toimivat tiiviissä yhteistyössä ja terveystieteiden ja ravitsemus 2006-2008 –hanke on osaltaan toteuttamassa D2D –hankkeen väestöstrategiaa. Lasten ja nuorten osalta toteutetaan korkean riskin strategiaa ja väestöstrategiaa. Hankkeessa keskitytään terveystieteiden ja ravitsemuksen keinoin tapahtuvaan terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisyyn (Ylä-Savon terveystieteiden ja ravitsemus -hankesuunnitelma). Kiuruvedelle laaditaan hankkeen tuella mm. lasten lihavuuden hoitopolut kevätkauden 2007 aikana.

3.2.1 Lastenneuvola

Lastenneuvolatyötä ohjaa kansanterveystieteen ja asetuksen lisäksi valtakunnalliset oppaat ja suositukset. Lastenneuvolatyötä kehitetään osana toimivia perusterveydenhuollon lähipalveluja (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön oppaita 2004:14).

Perhekeskeinen ja asiakaslähtöinen toiminta

Lapsen etu. Neuvolan ensisijaisena tavoitteena on jokaisen lapsen mahdollisimman suotuisan kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen. Tämä edellyttää lapsilähtöisyyttä neuvolan työskentelyssä. Tarvittaessa lapsen etu asetetaan vanhempien edun edelle.

Perhekeskeisyys. Lapsen paras ei yleensä voi toteutua ilman vanhempia, sillä lapsen hyvinvointi riippuu koko perheen hyvinvoinnista, erityisesti vanhempien parisuhteen ja vanhemmuuden laadusta. Siksi kiinnitetään huomiota sekä äidin että isän vanhemmuuden

sekä jaksamisen ja osaamisen tukemiseen. Perhekeskeisyys tarkoittaa muun muassa sitä, että äidit, isät ja lapset ovat neuvolan asiakkaita, joiden tieto ja taito oman perheensä asiantuntijoina on toiminnan lähtökohta. Perheen elämäntilanne, kulttuuritausta, tottumukset ja ympäristö otetaan huomioon. Perheet ovat nykypäivänä hyvin moninaisia: nk. ydinperheiden lisäksi on yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä ja kahden samaa sukupuolta olevan vanhemman perheitä.

Yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys. Perheen elämäntilanne ja vanhempien ilmaisemat päällimmäiset tarpeet tai huolet otetaan kulloisenkin tapaamisen lähtökohdaksi. Asiakasta kuunnellaan aktiivisesti, ja toiminnassa vältetään kaavamaisia ratkaisuja. Tällainen toiminta edellyttää perheen riittävää tuntemista, tilanneherkkyyttä, vanhempien oikeuksien ja päätöksenteon kunnioittamista sekä luottamuksen hankkimista.

Vanhempien ja lasten kunnioittaminen ja tosiasioiden esille ottaminen. Vanhempien elämäntilanne ja ratkaisut eivät aina ole optimaalisia neuvolan ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Työntekijän ammattitaidon varassa on etsiä suhtautumis- ja toimintatapoja, jotka eivät lähtökohtaisesti syyllistä, moiti tai hylkää asiakasta tunnetasolla. Tärkeää on asiakkaan kuunteleminen, hienotunteisuus ja asiakkaanhyväksyminen ihmisenä, vaikka tämän toimintaa ei voisi hyväksyä sen epäsuotuisten seurauksien vuoksi. Koska lapsen etu on tärkein toimintaa ohjaava tekijä, neuvolahenkilökunta joutuu ottamaan esille myös vaikeita tai epämiellyttävältä tuntuvia asioita. Tällöinkin paras toimintatapa on suora ja avoin lähestyminen ja keskustelu asiasta. Se on helpointa silloin, kun perheeseen on ehditty tutustua ja rakentaa luottamusta (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena, Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14).

Kiuruveden lastenneuvolassa on otettu syksyllä 2006 käyttöön kehitysseulana Lene - menetelmä (leikki-ikäisten lasten neurologinen arviointimenetelmä). Neuvolassa pyritään havaitsemaan äidin ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen häiriöt mahdollisimman varhain ja antamaan tarvittavaa psyykkistä tukea vanhemmille ennaltaehkäisevästi. Työntekijöiden osaamista on vahvistettu täydennyskoulutuksella kansallisten ohjeiden mukaisesti. Neuvolan terveydenhoitajista kaksi on suorittanut Vavu -koulutuksen (varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen neuvolassa) ja kolme terveydenhoitajaa on koulutukseen liittyvässä työnohjauksessa. Koulutus päättyi 12/2007.

Perhe- ja synnytysvalmennus toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä. Terveydenhoitajan ja kättilön lisäksi Ankkurin sosiaalityöntekijä ja psykologi sekä suuhygienisti osallistuvat perhevalmennuksen pitämiseen. Synnytyksen jälkeiset vauvaryhmät kokoontuvat lapsen ollessa muutaman kuukauden ikäinen.

Moniammatillista yhteistyötä tehdään niin ryhmä- kuin yksilötasolla perheiden tukemiseksi ja auttamiseksi muiden lapsiperheiden kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Ennaltaehkäisyä ja hoitopolkuja on kehitetty myös moniammatillisesti. Näin pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien laajeneminen ja poistamaan päällekkäistä työtä. Käyttöön on otettu myös ns. kevytlähete, jolla perheen luvalla voidaan ottaa mukaan yhteistyöhön tarvittavat yhteistyötoimijat perheen auttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön antamissa suuntaviivoissa Itä-Suomessa on käynnistymässä Itä-Suomen terveys 2015 –hanke (IST2015), jonka tarkoituksena on toteuttaa kansallista Terveys 2015 –ohjelmaa Itä-Suomessa vuosina 2006-2015 sekä toimia mm. itäsuomalaisia terveydenedistämishankkeita tukevana ja linjaavana ”sateenvarjohankkeena”. Ylä-Savon terveystoiminta ja ravitsemus 2006-2008 –hanke toimii tämän ”sateenvarjohankkeen” alaisena ja tulee toteuttamaan IST2015 –hankkeen terveyden edistämisen ohjelmaa Ylä-Savossa ja toimimaan paikallisen tason tavoitteita ja toimintoja toteuttavana hankkeena.

(Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnissa. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:13). Kiuruvedellä lastenneuvolaa tekeville terveydenhoitajilla lapsimäärä on valtakunnallisten suositusten mukainen. Lastenneuvolatyön kehittämistyöryhmään ei ole nimettyä lääkäriä ja lisäksi lastenneuvolalääkäri on viime aikoina vaihtunut usein. Viime aikoina lastenneuvolalääkärille on ollut aikoja riittämättömästi.

3.2.2 Lasten toimintaterapia

Lapsen toimintakykyyn kohdistuvaa arviointia ja kuntoutusta. Toimintakyky tarkoittaa kykyä selviytyä itsestä huolehtimisesta, työtoiminnoista sekä leikki- ja vapaa-aikatoiminnoista, jotka edellyttävät sensomotorisia, psykososiaalisia ja kognitiivisia valmiuksia. Toimintaterapian saamista varten vaaditaan Kiuruvedellä erikoislääkärin lähete. Terapiaa ostetaan yksityiseltä palvelutuottajalta. Osa lapsista siirtyy KELA:n kuntoutettaviin kolmen arviointikerran jälkeen. Terveyskeskuksen määrärahoja toimintaterapioihin ei ole varattu kuin murto-osa, terapiat rahoitetaan joillakin muilla rahoilla (ylilääkärin hallinnoima tilityskohta). Osa lapsista hyötyisi ryhmämuotoisesta toiminnallisesta terapiasta, jota Kiuruvedellä ei ole saatavilla.

3.2.3. Kouluterveydenhuolto

Kansanterveislain mukaan kunnan tulee ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon luetaan perusopetusta ja lukiokoulutusta antavien koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen valvonta sekä niiden oppilaiden ja opiskelijoiden terveydenhoito. Kouluterveydenhuollon laatusuosituksen mukaan perusopetuksen kouluterveydenhuollossa tulisi olla ennen peruskoulun alkamista ensimmäiselle luokalle tulevan oppilaan ns. koulutulokas tarkastus, sekä peruskoulun aikana koko ikäluokalle suunnattuina kolme laajaa terveydenhoitajan ja lääkärin toteuttamaa terveystarkastusta.

Lisäksi kouluterveydenhuollossa tulisi olla käytössä oppilaan terveystapaamiset (esim. terveystarkastus pitäen sisällään riskikartoitukset mm. päihteiden käytön ja muiden psykososiaalisten ongelmien suhteen). Myös seulontatutkimukset ja kohdennetut terveystarkastukset tarvittaessa ovat olennainen osa kouluterveydenhuoltoa (esim. näön tarkastus tarvittaessa, ylipainoisten oppilaiden ohjaaminen painonhallintaan).

Kouluterveydenhuollossa oppilaan yksilöllisten terveystarkastusten avulla tulisi tarvittaessa ohjata oppilas ja perheensä erityispalveluihin (esim. psykologin ja perheneuvolan palvelut). Kouluterveydenhuollon tulisi myös osallistua kuntoutus- ja palvelusuunnitelmien laatimiseen yhteistyössä erityispalveluja tuottavien asiantuntijoiden kanssa (esim. pitkäaikaissairas tai kehitysvammainen oppilas).

Kouluterveydenhuollossa tulisi olla oppilaille mahdollisimman matala kynnys niin, että he voivat tarvittaessa tulla keskustelemaan oireistaan tai mieltään vaivaavista muista asioistaan. Myös oppilaan sairastuessa koulupäivän aikana hänen olisi hyvä päästä kouluterveydenhoitajan luo. Näin ollen kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto on avoimet vastaanotot, joille oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta.

Valtakunnallinen kouluterveydenhuollon laatusuositus sisältää kahdeksan suositusta. Suositukset kohdistuvat palvelujen saatavuuteen ja suunnitelmallisuuteen; kouluterveydenhuollon sisällyttämiseen olennaisena osana oppilashuoltoa; säännölliseen

tiedottamiseen; riittävään, pätevään ja pysyvään henkilöstöön; asianmukaisiin toimitiloihin ja välineisiin; terveelliseen ja turvalliseen kouluyhteisöön ja ympäristöön; koululaisen hyvinvoinnin ja terveyden seurantaan sekä koululaisen terveystiedon vahvistamiseen ja terveyden edistämiseen. Laatusuositus on valmisteltu neljästä eri näkökulmasta: koululaisen ja hänen perheensä, kouluyhteisön, kouluterveydenhuollon henkilöstön ja hallinnon näkökulmista. Valtakunnallisen suosituksen tarkoituksena on varmistaa korkeatasoisen kouluterveydenhuollon toimintaedellytykset ja näin taata kouluterveydenhuollon palveluiden yhdenvertainen toteutuminen eri puolilla maata. Suositus on tarkoitettu apuvälineeksi laadittaessa kuntatason kouluterveydenhuollon toimintasuunnitelmia, joissa kuntien omat erityistarpeet voidaan huomioida paremmin. Laatuulkaisu sisältää esimerkkejä seurantakeinoista, joiden avulla suosituksen toimeenpanoa voidaan kuntatasolla seurata ja arvioida (Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8).

Kouluterveydenhuollon opas 2002 antaa suositukset kouluterveydenhuollon keskimääräisestä henkilöstötarpeesta silloin kun koulussa on muuta oppilashuoltohenkilöstöä riittävästi ja kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri ovat perehtyneet tehtäviinsä:

o Kokopäiväistä kouluterveydenhoitajaa kohti 600, korkeintaan 700 oppilasta tai 140 oppilasta/viikkotyöpäivä. Jos kouluterveydenhoitaja toimii useassa eri koulussa, oppilaita tulee olla tätä vähemmän.

o Koululääkärillä tulee olla vähintään yksi viikkotyöpäivä noin 500 oppilasta kohti.

Jos käytettävissä oleva työpanos on pienempi tai henkilöstö ei ole erityisesti perehtynyt tehtäviin, joudutaan vastaavasti supistamaan toiminnan tavoitteita ja sisältöä.

o Erityiskoulun ja luokan oppilaat tarvitsevat noin kolme kertaa enemmän aikaa terveydenhoitajalta ja lääkäriltä. Kouluterveydenhuoltopalvelut tarjotaan koulun tiloissa, joten kouluterveydenhuollon tiloihin ja niiden toimivuuteen on kiinnitettävä huomiota. Kouluyhteisöllä ja kouluterveydenhuollolla on tärkeä merkitys lasten ja nuorten elämässä. Koulu on paikka, jossa lapsi ja nuori viettää valtaosan ajastaan päivisin ja kouluterveydenhuollon henkilöstö tavoittaa kaikki koululaiset useamman kerran koulunkäynnin aikana. Lasten hyvinvoinnin edistämässä on tärkeää säilyttää hyvä ja toimiva yhteys vanhempiin ja tukea heitä kasvatustyössä, koska peruskouluikäinen lapsi ei koskaan ole irrallinen omista vanhemmistaan ja oman kodin vaikutuksesta.

Kouluterveydenhuollon laatusuositusten mukaisen toiminnan tavoitteena on, että koululaiset saavat laadukkaita kouluterveydenhuollon palveluja tasa-arvoisesti asuinpaikasta riippumatta. Laatusuositus tukee kouluterveydenhuollon ja kouluyhteisön kehittämistä antamalla tavoitteet kehittämistyölle. Kouluterveydenhuolto on osa kouluyhteisöä ja tästä syystä laatusuosituksissa painotetaan yhteistyön ja moniammatillisuuden tärkeyttä.

Koulun oppilashuoltotyöryhmä on moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat koulun johtaja/rehtori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, opintojenohjaaja. Tapauskohteisesti voidaan kutsua oppilas, oppilaan vanhemmat/hoitajat, opettaja, psykologi tai sosiaalityöntekijä. Toiminnassa hyödynnetään eri alojen asiantuntemusta ja osaamista. Ryhmän tärkein tehtävä on edistää kouluyhteisön turvallisuutta ja rakentaa suvaitsevaa sekä terveyttä ja mielenterveyttä suojaava oppimis- ja kasvu ympäristö. Tavallisimpia oppilashuollollisia asioita ovat oppimisvaikeudet, käytöshäiriöt ja poissaolot. Koulun oppilashuoltotyöryhmä käyttää kansanterveystieteen ja lastensuojelutieteen mukaista kasvatuksen tukemisen oppilashuollon toimintamallia, jolloin oppilas ja hänen perheensä saavat tarvittavat palvelut.

Kiuruvedellä kouluterveydenhoitajat ovat toteuttaneet koululaisten terveystarkastuksia valtakunnallisten suosituksen mukaisesti. Ns. koulutulokastarkastukset on voitu aloittaa v. 2006. Kouluterveydenhuollon kehittämistoimintaan ei ole nimetty lääkäriä ja kouluilla käyvä lääkäri on viime vuosina vaihtunut usein. Lasten ja nuorten oireissa olisi välttämätöntä saada joustavasti ja oikea-aikaisesti lääkärin vastaanottopalveluja, mutta viime aikoina koululääkärille on ollut aikoja riittämättömästi..

3.2.4 Stakesin valtakunnallinen kouluterveyskysely Kiuruvedellä 2006

Kouluterveyskysely on tehty Kiuruvedellä huhtikuussa 1998, 2000, 2002 ja 2006 peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille. Vuonna 1998 kysely tehtiin lukioiden 2. vuosikurssin ja vuodesta 2000 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille. Ylä-Savon terveysliikunta ja ravitseminen 2006-2008 –hankkeen Kiuruveden kuntatyöryhmä päätti hankkia valtakunnallisen kouluterveyskyselytutkimuksen kuntakohtaiset tulokset v.2006 osalta. Raportissa esitetään perustulokset elinolojen, kouluolojen, terveyden, terveystottumusten, terveysosaamisen ja oppilashuollon muutoksista yläluokilla ja lukioissa 1998–2006. Vuonna 2004 kunta ei osallistunut kyselyyn (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Elinolot: Yläluokkalaisten vanhempien tupakointi ja työttömyys vähentyivät neljän viime vuoden aikana. Lukiolaisten vanhempien työttömyys oli keskimääräistä yleisempää (34 % vs. 23 %). Peruskoululaisilla oli aiempaa harvemmin yli 17 euroa viikossa käytettävissä, kun puolestaan lukiolaisilla tilanne oli päinvastainen. Peruskoululaisten vanhemmat tiesivät aiempaa huonommin, missä heidän lapsensa viettivät viikonloppuillansa. Lukiolaisten vanhemmat tiesivät yhtä yleisesti kuin neljä vuotta aiemminkin lastensa viikonloppuilojen viettopaikan. Yläluokkalaisten keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähentyivät (13 % → 9 %). Lukiolaiset kokivat aiempaa harvemmin fyysistä uhkaa. Vuoden aikana aiempaa harvempi lukiolaisista ja peruskoululaisista oli tehnyt toistuvia rikkeitä (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Kouluolot: Koulun työmäärää liian suurena pitävien nuorten osuus vähentyi huomattavasti neljän vuoden aikana, ja osuus oli myös pienempi kuin maakunnassa keskimäärin. Sekä peruskoulussa että lukiossa kuulematta jääminen koulussa väheni, kuten vähenivät myös koulun työilmapiirin ongelmat. Peruskouluissa kouluolot paranivat kaikilla indikaattoreilla tarkasteltuna ja lähes kaikilta osin kouluolot olivat Kiuruveden yläasteella myös keskimääräistä paremmat. Lukiossa kielteistä kehitystä oli tapahtunut koulun fyysisissä työoloissa: aiemman 29 %:n sijaan 40 % piti työoloja vuonna 2006 puutteellisina (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Terveys: Terveudessa tapahtui sekä myönteisiä että kielteisiä muutoksia neljässä vuodessa. Peruskoulun yläluokkalaisten pitkäaikaissairaudet vähenivät (16 % → 8 %). Sen sijaan yläluokkalaisten useat päivittäiset oireet lisääntyivät hieman. Viikoittainen päänsärky väheni yläluokkalaisilla ja yleistyi lukiolaisilla. Viikoittaisia niska- ja hartiakipuja peruskoululaisilla oli keskimääräistä vähemmän. Ylipainoisuus yleistyi sekä yläluokkalaisilla (13 % → 22 %) että lukiolaisilla (16 % → 22 %). Koulu-uupumus oli Kiuruvedellä keskimääräistä harvinaisempaa, vuonna 2006 koulu-uupumusta oli 7 %:lla peruskoululaisista ja 1 %:lla lukiolaisista. Keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta oli yläluokkalaisilla hieman aiempaa harvemmin (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Terveystottumukset: Monissa terveystottumuksissa tapahtui peruskoulussa myönteistä kehitystä: säännöllinen liikunnan harrastaminen lisääntyi, nukkumaan mentiin aikaisemmin ja tupakointi sekä humalajuominen vähenivät edelleen. Tupakoinnissa ja humalajuomisessa jäätettiin kuitenkin edelleen maakunnan keskitason yläpuolelle. Sekä

peruskoululaiset että lukiolaiset söivät keskimääräistä yleisemmin kaikki kouluruoan aterianosat, mutta lisäksi syötiin keskimääräistä yleisemmin epäterveellisiä välipaloja koulussa. Myös hampaita harjattiin keskimääräistä useammin suositusten vastaisesti eli harvemmin kuin kahdesti päivässä. Lukiolaisilla tupakointi väheni, mutta humalajuominen lisääntyi (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Terveysosaaminen ja oppilashuolto: Terveystiedon aiheet kiinnostivat yläluokkalaisia harvemmin ja lukiolaisia puolestaan yhtä yleisesti kuin Pohjois-Savossa. Lukiossa keskimääräistä useammat oppilaat kuitenkin kokivat terveystiedon opetuksen lisäävän valmiuksia huolehtia terveydestä. Aiempaa harvemmallalla yläluokkalaisella ja lukiolaisella oli seksuaaliterveydestä huonot tiedot. Niin yläluokkalaiset kuin lukiolaisetkin kokivat kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn keskimääräistä helpommaksi (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti).

Vuoden 2006 Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan erityisiä ilon- ja huolenaiheita Kiuruvedellä olivat (Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti):

ILONAIHEET	HUOLENAIHEET
<p>Peruskoulussa ja lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toistuvien rikkeiden tekeminen väheni • koulun työilmapiirin ongelmat vähenivät • kuulematta jääminen koulussa harvinaistui • koulutyöhön liittyvä työmäärä kohtuullistui • koulu-uupumusta keskimääräistä vähemmän • keskimääräistä paremmin syötiin kaikki kouluruoan aterianosat • päivittäinen tupakointi väheni, vaikka olikin edelleen keskimääräistä yleisempää • kouluterveydenhoitajan vastaanotolle oli keskimääräistä helpompi päästä <p>Lisäksi peruskoulussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhempien tupakointi ja työttömyys vähenivät • keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähenivät • keskimääräistä harvempi ilman läheistä ystävää • koulun fyysisten työolojen puutteet vähentyivät • opiskeluvaikeuksia ja avun puutetta koulunkäynnissä aiempaa harvemmallalla • toistuvan koulukiusaamisen kohteeksi joutui aiempaa harvempi • lintsaaminen väheni • koulunkäynnistä pidettiin enemmän • lääkärin toteamat pitkäaikaissairaudet 	<p>Peruskoulussa ja lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ylipainoisuus lisääntyi ja oli keskimääräistä yleisempää • epäterveellisiä välipaloja syötiin keskimääräistä yleisemmin useasti viikossa • hampaiden harjausta laiminlyötiin keskimääräistä useammin <p>Lisäksi peruskoulussa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhemmat tiesivät aiempaa harvemmin lastensa viikonloppuiltojen viettopaikan • terveystiedon aiheet kiinnostivat keskimääräistä harvempia • seksuaaliterveystietous oli keskimääräistä useammalla huono <p>Lisäksi lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhempien työttömyys keskimääräistä yleisempää • vanhemmat tiesivät keskimääräistä huonommin lastensa viikonloppuiltojen viettopaikan • koulun fyysisissä työoloissa aiempaa yleisemmin puutteita • aiempaa useampi koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi • viikoittainen päänsärky yleistyi • humalajuominen oli keskimääräistä yleisempää

<p>vähenevät</p> <ul style="list-style-type: none"> • viikoittaisia oireita keskimääräistä harvemmalla • keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta aiempaa harvemmalla • liikuntaa harrastettiin aiempaa useammin säännöllisesti <p>Lisäksi lukiossa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • fyysistä uhkaa vuoden aikana kokeneita vähemmän • terveystiedon opetuksen katsottiin keskimääräistä yleisemmin lisäävän valmiuksia huolehtia terveydestä • seksuaaliterveystietous oli aiempaa useammalla hyvä • keskimääräistä harvempi oli tyytymätön kouluterveydenhuoltoon 	
---	--

Kouluterveys 2006 Kiuruveden kuntaraporttiin voi tutustua nettiosoitteessa www.kiuruvesi.fi (palvelut -> opiskelu-> kouluterveyskysely 2006).

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/indikaattorit> (löytyy terveystieteiden tutkimuskeskuksen taustoitteesta).

3.2.5 Suun terveydenhoito

Lapsena opitaan suuhygieniatavat ja –tottumukset, jotka ovat pohjana elinikäiselle itsehoidolle. Lapsen hammashoito alkaa jo raskausaikana. Neuvolan ja hammashuollon henkilökunta jakaa tietoa sekä vanhempien että lapsen omasta suun terveydestä. Tavoite on, että vanhemmat ymmärtävät hampaiden reikiintymisen ja iensairauksien syntyminen periaatteet ja tietävät kotihoidonkeinot ehkäistä niitä. Viime aikoina on huomattu niin sanotun napostelukulttuurin leviävän lasten ja nuorten keskuuteen. On muistettava, että vanhempien vaikutus lapsiin on suuri.

Lapsen suun terveydenhuollon onnistuminen edellyttää kodin ja hammashuoltohenkilökunnan lisäksi yhteistyötä neuvolan, päivähoidon ja koulun kanssa. Neuvolassa terveydenhoitajilla on hyvät mahdollisuudet opastaa suun ja hampaiden hoidossa. Edullisten ruokailutottumusten muodostuminen lapsena ja streptococcus mutansin tarttumisen estäminen on parasta ennaltaehkäisevää hammashoitoa. Varhaisen kariesbakteeritartunnan saaneet ja virheellisiä ravintotottumuksia omaavat lapset tulisi tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja ohjata ennaltaehkäisevään hammashoitoon. Kohonneen kariesriskin merkki jo 1-2-vuotiailla on plakki ylätuhampaissa.

Tärkeä tavoite heti ensimmäisellä hammashoitokäynnillä on, että lapselle muodostuu myönteinen asenne hammashoitoon ja suun terveyteen. Lapset ja nuoret kutsutaan hammashoitoon yksilöllisen hoitosuunnitelman ja -tarkastusvälin mukaisesti. Suuhygienisti ohjaa hoidon tarpeessa olevat lapset ja nuoret hammaslääkärin vastaanotolle. Oikomishoidon seulontatarkastus tehdään 2.luokkalaisille suunterveystarkastuksen yhteydessä.

Vuonna 2005 hammashuollossa oli 0-17-vuotiaiden käyntejä yhteensä 3111. Näistä suuhygienistin vastaanotolla käyntejä oli 1018 ja hammaslääkärin vastaanotolla käyntejä oli 2093. 0-17 vuotiaiden käyntien osuus kaikista hammashuollon käynneistä oli 49 % . Koko ikäryhmä väestöstä alle 17-vuotiaiden käyntejä asukasta kohden oli 1,6.

Oikomishoidossa oli vuonna 2005 7 % 0-17 -vuotiaista .DMF -indeksi tarkastetuilla 3- ja 5-vuotiailla oli 0,6.9-vuotiailla 0,4 ja 12-vuotiailla 1.15-vuotiaiden DMF oli 4,6.DMF-indeksi kuvaa karioituneiden ,paikattujen ja poistettujen hampaiden määrää.

Yhteenvedon voidaan todeta, että vaikeuksilla on taipumus kasaantua. Perheissä voi samanaikaisesti olla työttömyyttä, sairautta yms. Näiden perheiden lapsilla on myös suurempi hammassairauksien riski, joka usein johtuu perheen kykenemättömyydestä hoitaa arkipäivän rutiineja. Tärkeänä pidetään hampaiden harjausta kaksi kertaa päivässä. Lisäksi korostetaan terveellistä elinympäristöä, lämpimiä aterioita ja karkkipäivää. Riskiyksilöiden poiminta jo neuvolaikäisenä on ensiarvoisen tärkeä. Hyvällä yhteistyöllä ja tiedonvälityksellä eri ammattiryhmien välillä nämä lapset saadaan riittävän aikaisin säännöllisen hammashoidon piiriin yksilöllisen tarkastusvälinsä mukaisesti. Ennaltaehkäisevää työtä lasten ja nuorten parissa ei tule vähentää ja hammashuollon riittävät resurssit tulisi taata.

3.3 Lastensuojelu

Lapsista ja nuorista on ensisijainen vastuu aina vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa omiin asioihinsa kehitystään vastaavasti. Sosiaalihuollon kaikissa toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon myös lapsen etu. Joskus alaikäisen lapsen etu ja oikeudet saattavat olla ristiriidassa hänen huoltajiensa kanssa. (Sosiaalihuollon asiakaslaki, STM esitteitä 2001:1)

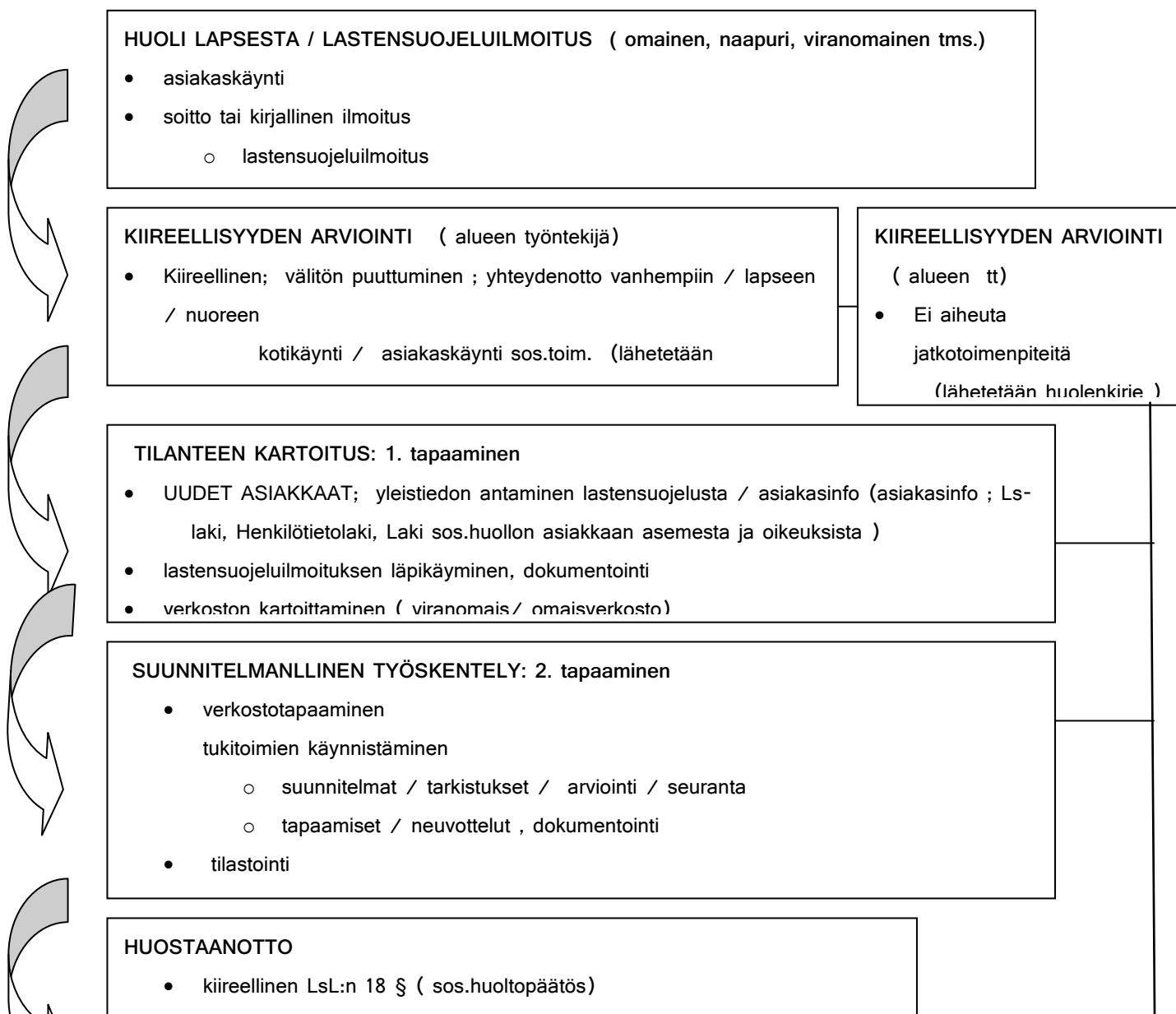
Lastensuojelulain 7 § 1 momentti edellyttää, että lastensuojelun ongelmat pyritään havaitsemaan ja korjaamaan yleisten palvelujen piirissä eli neuvoloiden, päivähoiton ja koulun toimesta. Lastensuojelulain 40 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen ja seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevaa henkilöä ilmoittamaan viipymättä sosiaalilautakunnalle lastensuojeluun (perusturvalautakunnalle) ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ilmoitusvelvollisuus ei koske nuorisotoimen työntekijöitä, mikään ei kuitenkaan estä heitäkään tekemästä ilmoitusta, jos katsovat sen tarpeelliseksi. Lastensuojelutyöntekijän tehtävänä on ilmoituksen saatuaan varmistaa tosiasioiden olemassaolo ja arvioida tukitoimien tarve.

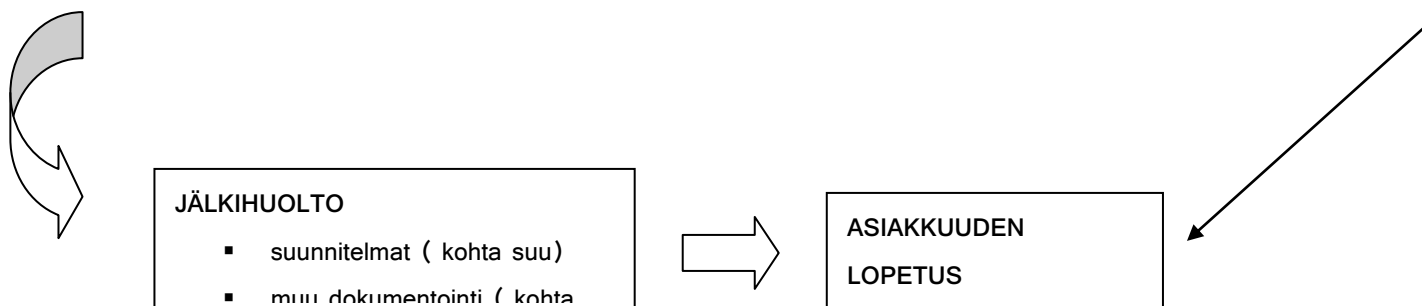
Kiuruveden sosiaalityössä noudatetaan yhdistettyä, aluepohjaista työtappaa. Lastensuojelutyön toteuttamiseksi sosiaalityöntekijöiden pitää voida varata tähän työhön riittävästi aikaa ja perehtyä sekä kouluttautua lastensuojeluun. Perheiden tilanteita selvittäessä on kyettävä hahmottamaan myös taustalla mahdollisesti olevat lastensuojeluasiat. Lapsen edun selvittäminen ja hänen kuulemisensa vaatii osaamista, joka tehdään ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Lastensuojelutilanteissa, ellei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus, on laadittava yhdessä asianomaisten kanssa huoltosuunnitelma, mitä täydennetään tarvittaessa hoito- ja kasvatussuunnitelmilla. Perheiden ja lastensuojelutyön tarpeiden muuttuessa tarvitaan jatkuvaa koulutusta, työnohjausta, työn kehittämistä ja analysointia. Lastensuojelulain mukaan (8 §) lastensuojelun palveluja ovat avohuollon tukitoimet, huostaanotto ja sijaishuolto sekä jälkihuolto. Lastensuojeluprosessia voidaan kuvata ehkäisevästä työstä viimesijaiseen korjaavaan lastensuojeluun erilaisina palvelupolkuina.

Sosiaalityö on toimintaa ongelmien ennaltaehkäisemiseksi sekä asiakkaan tukemista kriiseissä.

Kun lapsella tai hänen perheellään on vaikeuksia, auttamisen keinoja ovat mm.

- * perheelle annettava taloudellinen tuki
- * lasten ja nuorten harrastusten sekä lomatoiminnan tukeminen
- * tukihenkilö/ - perhetoiminta
- * sovittelu lasten huollon, elatuksen ja asumisen liittyvissä asioissa
- * sovittelutoiminta nuorten rikos- ja riita-asioissa
- * perheen ja nuoren asumisen tukeminen

Kuvio 5. Lastensuojelun prosessikuvaus.

3.3.1 Avohuollon tukitoimet

Avohuollon tukitoimien tarve voi syntyä hyvin monista eri syistä johtuen joko vanhemmista tai lapsesta / nuoresta itsestään. Lastensuojelulain 12 §:n mukaan sosiaalilautakunnan (nykyisellään usein perusturvalautakunnan ja erityisesti sen alaisten viranhaltijoiden eli sosiaalityöntekijöiden) on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä:

- jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen tai nuoren terveyttä tai kehitystä taikka
- jos lapsi tai nuori omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Kyseinen lastensuojelulain 12 § määrittelee sekä lastensuojelun asiakkaaksi tulemistä (=portti lastensuojelulain piiriin) avohuollon toimenpiteiden kautta kuin myös määrittää lastensuojelullisen puuttumisen rajat.

Avohuollon tukitoimia ovat lastensuojelulain 13§:n 1 momentin mukaiset tukitoimet. Käytännössä nämä ovat seuraavat: taloudellinen tuki, asuntoon liittyvien puutteiden korjaaminen ja asunnon hankkiminen sekä nuorten asumisen järjestäminen. Lastensuojelulain 13 §:n 2 momentin mukaiset avohuollon tukitoimet puolestaan seuraavista toimista: sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelu, ehkäisevä toimeentulotuki, tukihenkilö ja -perhetoiminta, terapiapalvelut, loma- ja virkistystoiminta, muu mahdollinen tukeminen, yhteistyö vanhempien kanssa sekä perhehoito ja laitoshoido

avohuollon tukitoimena.

Avohuollon tukitoimena on siis mahdollisuus perhekuntoutukseen perheessä, perheenomaisessa hoitoyksikössä tai laitoksessa niin, että 12 vuotta täyttänyt lapsi tai nuori sijoitetaan yksin. Kyseisellä toimella ei ole ajallista takarajaa, mutta se lakkaa viimeistään, kun nuori saavuttaa 21 vuoden iän. Toinen mahdollisuus on, että alle 12-vuotias lapsi sijoitetaan yksin, jolloin ajallinen takaraja maksimissaan on kuusi kuukautta. (Kiuruveden sosiaalikeskuksen tiedote 1998, 2-7.)

Kotihoidon kotipalvelun perhetyö on Kiuruvedellä perheen tarpeen mukaan suunniteltua täsmätyötä. Perheillä on matala kynnys tulla kotihoidon asiakkaaksi. Kotipalvelua annetaan huomioimalla perheen tilanne kokonaisvaltaisesti, kun perhettä kohtaa lapsen lyhyt tai pitkäaikainen sairaus tai huoltajan sairaus esimerkiksi synnytyksen jälkeinen masennus tai muu tilanne, josta perhe ei ilman ulkopuolisen antamaa tukea selviydy.

Myös ns. tavallisia perheitä tuetaan tilapäisesti. Kotipalvelulla tuotetun perhetyön arvo on ennaltaehkäisevän toiminnan mahdollisuus. Kotipalvelu pääsee aitiopaikalle ja voi yhdessä perheen kanssa tunnistaa ongelmatilanteita ja työntekijä voi ohjata perhettä hakemaan apua ajoissa ennen perheen ajautumista vaikeampaan tilanteeseen.

Kotipalvelulla on mahdollisuus toimia perheessä tukemalla perheenjäsenten omia voimavaroja ja antamalla perheelle voimaa selviytyä heidän elämän arjessa. Kotipalvelua annetaan perheille tilapäisesti ympärivuorokauden tai muuten pitempiaikaisesti perhetilanteesta riippuen. Useimmiten perhetyö on kuitenkin suunniteltua täsmätyötä, jonka vuoksi perhetyö sopii hyvin yhdeksi avohuollon toimenpiteeksi kotihoidon kautta annettavana palveluna.

Kiuruvedellä on vuodesta 1999 alkaen järjestetty Puistolän päiväkodilla lastensuojelun avohuollon tukitoimena osana perhetyötä vauva- ja lapsiperheille suunnattua ryhmätoimintaa vanhemmuuden tukemiseksi. Ryhmätoiminta on toteutettu moniammatillisena yhteistyönä.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimena on syytä kehittää yhteistyötä koulun oppilashuollon kanssa tarpeen vaatiessa erilaisia projekteja hyödyntäen. Tarvetta näihin syntyy oppilaiden erilaisissa ongelmatilanteissa, esim. alkoholin ja huumeiden käytön yleistyessä, koulupinnaustilanteissa, nuorisorikollisuuden yleistyessä jne. Lastensuojelun pitää kyetä vastaamaan akuutteihin tilanteisiin ja löytää aivan uudenlaisia, ennen käyttämättömiä keinoja väliintuloihin. Tarvitaan erityisesti eri hallintokuntien rajat ylittäviä, uusia toimintamuotoja.

3.3.2 Huostaanotto ja sijaishuolto

Avohuollon tukitoimien edellytyksenä on, että ilman tukitoimia lapsen tai nuoren kehitys vaarantuu, kun taas huostaanoton ja sijaishuollon edellytykset ovat tästä vieläkin tiukemmat. Silloin edellytetään jo kehityksen vakavaa vaarantumista tai vakavan uhan olemassa oloa. Huostaanotto merkitsee lapsen tai nuoren hoidon järjestämistä yhteiskunnan toimesta. Perusturvalautakunnan on ryhdyttävä lain mukaan huostaanottoon, jos siihen on riittävät perusteet. Erilaisia huostaanoton muotoja on kolmenlaisia: Kiireellinen huostaanotto (luonteeltaan väliaikaispääätös, perusteena välitön

vaara) (LsL 18 §), huostaanotto (LsL 16 §) ja alistus eli tahdonvastainen huostaanotto (LsL 17,2 §).

Sosiaalilautakunnan on lastensuojelulain (1983/683) 16 §:n mukaan otettava lapsi huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

1) puutteet lapset huolenpidossa tai muut kodin olosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä taikka jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään

2) jos avohuollontukitoimet eivät ole tarkoituksenmukaisia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi, ja

3) sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

Huostaanottoon voidaan ryhtyä vain, kun kaikki kolme edellytystä täyttävät yhtä aikaa. Huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen on vasta viimesijaisia tukimuotoja ja tulevat kysymykseen ainoastaan silloin, kun muut keinot lapsen tai nuoren auttamiseksi on jo käytetty tai ne ovat ilmeisen riittämättömiä.

Taulukko 1. Sosiaalitoimen tilastotietoja.

Nuorten palvelut	1996	1997	1998	1999	2000	2005
Sosiaalityöntekijä mukana kuulustelussa	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	10	4
Henkilötutkinnat / oikeusedustukset	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	35	30	15
Sovitteluun tulleet jutut	1	0	4	4	1	4
Sovittelussa syntyneet sopimukset	1	0	3	4	1	1

Taulukko 2. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset.

	1998	1999	2000	2001	2005
Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset yhteensä	17	15	16	16	12
heistä sijoitettu laitoksiin	0	3	3	4	2
heistä sijoitettu perhehoitoon	13	9	11	9	10
nuoria jälkihuollossa	4	3	2	3	6

Taulukko 3. Perheille suunnatut palvelut.

Perheille suunnatut palvelut	1996	1997	1998	1999	2000	2005
Elatustuki, tukea saaneet lapset	207	204	218	189	177	168
Lastensuojelu; avohuollossa lapsia ja nuoria vuoden aikana	97	83	84	92	116	99
Huostaanottojen määrä / vuosi	2	1	7	7	7	1
Lastensuojelun laitos- ja perhesijoitukset	16	19	17	15	15	12
Lasten huolto ja tapaamissopimukset	73	30	53	38	57	74
Lastensuojeluilmoitukset	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	Lukuja ei ole käytettävissä	27	67(54 lapsesta/nuoresta)
Isyyden selvitykset	38	47	48	37	48	46

3.2.3 Kriisi- ja päivystystoiminta

Ylä-Savossa on alkanut kuntien yhteinen kriisi- ja päivystystupatoiminta kesällä 1999, joka omalta osaltaan palvelee myös lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään erilaisissa elämän kriisitilanteissa. Työ on luonteeltaan ensi- ja turvakotityyppistä työtä ja sen tarkoituksena on jatko-ohjata asiakkaaksi tulleet henkilöt hoitoon oman paikkakunnan palvelujen piiriin, mikäli omalta paikkakunnalta tarvittavaa palvelua vain on saatavilla. (Perheväkivalta-koulutustilaisuus 1999.)

Yhteydenotot kriisi- ja päivystystuvalle tapahtuu pääsääntöisesti poliisin, lastensuojelun, perhekodin, terveyskeskuksen tai aluesairaalan päivystyksen tai psykiatristen kriisi-osastojen kautta. Kriisi- ja päivystystuvan päivystäjät puolestaan vastaavat tilanteen akuutista hoidosta ja ohjaavat jatkohoidon yhteistyökumppaneille kuntiin. (Kriisi- ja päivystystoiminta 1999, 1.)

Ylä-Savon alueen kunnat ovat olleet mukana toteuttamassa sosiaalipäivystyshanketta ajalla 2.6.2003 - 28.2. 2005. Jatkoa hankkeelle on saatu 28.2.2007 asti. Sosiaalipäivystyksen tavoitteena mm.

1) Pystytään mahdollisimman kattavasti vastaamaan Ylä-Savon asukkaiden sosiaalipalvelujen tarpeisiin akuuteissa sosiaalihuollon hätätilanteissa, joita ei voida virka-ajalla hoitaa tai siirtää seuraavaan arkipäivään.

2) Toimintakäytäntöjen kehittämistä viranomaisyhteistyössä (alueen kunnat, poliisi, hätäkeskus).

Sosiaalipäivystys on kriisiavun antamista; puhelimitse tapahtuvaa neuvontaa tai ohjausta, henkilökohtaista tapaamista tai kiireellisen hoidon tai huolenpidon tarpeen selvittämistä ja järjestämistä. Ylä-Savon alueella on toiminut 19.9.2005 alkaen kaksi sosiaalipäivystäjää.

3.4 Koulu

3.4.1 Yleistä opetustoimi

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perus- ja esiopetukseen.

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa. Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, saada valmiudet jatko-opintoihin ja osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa.

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Lapselle annettava yleinen esiopetus ei kuulu oppivelvollisuuteen, vaan on lapselle vapaaehtoinen. Kiuruvedellä esiopetukseen osallistuu lähes koko ikäluokka. Oppivelvollisuus kestää yksitoista vuotta eli sen vuoden kevätlukukauden loppuun, jona lapsi täyttää 17 vuotta tai jo aiemmin, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu. Vastuu siitä, että lapsi suorittaa oppivelvollisuutensa on perusopetuslain mukaan huoltajalla. Lasten huoltajilla on myös ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. Lapsen viihtymisen, kasvamisen ja oppimisen kannalta luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa on välttämätöntä.

Esiopetuksen opetussuunnitelma on otettu käyttöön Kiuruvedellä vuonna 2001. Esiopetuksessa lapsen hyvinvoinnin edistäjänä korostuu oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen, vaikeuksien ennaltaehkäisy, riskien minimointi sekä varhainen kuntoutus. Lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistaminen on keskeistä. Vuorovaikutuksen tukeminen, aikuisen turva ja lapsilähtöiset toimintatavat ovat lapsen hyvinvoinnin edellytys. Myös oppimisympäristön on tuettava monipuolisesti lapsen kehitystä. Esiopetus toteutetaan Kiuruvedellä pääsääntöisesti opetustoimen järjestämänä.

Perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat on otettu käyttöön vuosiluokilla 1-2 vuonna 2003 ja vuosiluokilla 3-9 vuonna 2005. Kiuruvedellä on laadittu myös oppilashuoltosuunnitelma ja erityisopetuksen suunnitelma.

Kiuruvedellä perusopetusta annetaan kyläkouluilla, Nivan koululla ja yläasteella. Kyläkoululla opetusta järjestetään esikoulusta kuudenteen luokkaan ja opetus tapahtuu yhdysluokkaopetuksena. Nivan koulu on kolmesarjainen koulu, jossa annetaan luokkamutoisena erityisopetuksena mukautettua ja harjaantumisopetusta. Yläasteella annetaan yleisopetuksen lisäksi luokkamutoista mukautettua erityisopetusta vuosiluokille 7 - 9.

Kiuruveden lukio toimii luokattomasti ja kurssimuotoisesti noudattaen kuuden jakson järjestelmää. Lukio-opinnot muodostuvat valtioneuvoston antaman asetuksen mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Opiskelija voi opetussuunnitelman ja opinto-oppaan puitteissa suunnitella oman opiskeluohjelmansa itsenäisesti. Tähän suunnittelutyöhön hän saa neuvoa ja ohjausta opinto-ohjaajalta, aineenopettajilta ja rehtorilta. Uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön elokuussa 2005 uusien opiskelijoitten kohdalla. Lukio on kolmesarjainen. Lukiossa toimii myös aikuislinja.

3.4.2 Erityisopetus

Erityisopetusta pyritään järjestämään lähikouluperiaatteen mukaisesti lapsen parasta ajatellen. Erityistä tukea tarvitsevien lasten opetus ohjataan pääsääntöisesti yleisopetukseen (laaja-alaisen erityisopetuksen tuki, tukiopeus, avustajat, - suunnitellaan tapauskohtaisesti). Näin turvataan lapsen ikäkauden edellyttämän mukainen oppioikeus. Se tarkoittaa mm. seuraavaa:

- Opetuksella tuetaan lapsen koko persoonaa: sosioemotionaalisen, fyysisen ja kognitiivisen kehityksen tarpeita.
- Jokaisessa koulussa annetaan laadukasta ja monipuolista opetusta, jonka yhteydessä otetaan huomioon oppilaiden erityistuen ja eriyttämisen tarve, mikä tarkoittaa resurssia esim. tehdä ryhmäjakaja.

- Lähtökohtana erityistuen harjaamiseen on riittävän aikainen oppimisvaikeuksien toteaminen ja kuntoutus sekä mahdollisten oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy, mikä tapahtuu yhteistyössä terveydenhoitajan, päivähoidon, esiopetuksen, koulun ja lapsen huoltajien kanssa.
- Erityisopetuksen painopiste on alkuopetuksessa ja esiopetuksessa, mutta erityisopetusta annetaan myös muina kouluvuosina.
- Erityisopetukseen siirretylle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Oppilaille voidaan laatia tarvittaessa myös HOPS.
- Erityinen huomio kiinnitetään lapsen siirtymävaiheiden (päivähoidosta esiopetukseen, esiopetuksesta kouluun jne.) saattaen vaihtamiseen ja huolehditaan, että lapsen kehityksen, opetuksen ja ohjauksen kannalta riittävät tiedot siirtyvät lapsen mukana seuraavalle vaiheelle.

Kiuruveden kaupungissa annetaan erityiskasvatusta päivähoitoikäisille ja laaja-alaista erityisopetusta sekä erityisluokkaopetusta kouluikäisille. Laaja-alaista erityisopetusta on mahdollisuus saada esiopetuksesta alkaen. Luokkamuotoisen erityisopetuksen mahdollisuus varataan mukautetun opetuksen sekä harjaantumisopetuksen tarpeisiin lapsille. Myös kotiopetuksen mahdollisuuksia käytetään tarvittaessa (esim. EHA-2) Muusta mahdollisesta erityisopetuksen tarpeesta tehdään erillisiä sopimuksia muiden kuntien ja oppilaitosten kanssa.

Erityisopetuksen tukemisesta ja koko kuntatason oppilashuoltotyöstä vastaa sivistysjohtajan 4.12.2006 nimeämä laaja ammatillinen ja kehityksellinen oppilashuollon ohjausryhmä (aik. erityisopetuksen ohjausryhmä), joka kokoontuu tarpeen mukaan.

Lukion opiskelijoilla on mahdollisuus päästä äidinkielen opettajan tekemän alustavan seulonnan jälkeen erityisopettajan järjestämään lukitestaukseen ja saada mahdollisesta lukivaikeudesta lausunto ylioppilastutkintolautakuntaa varten. Jos lukivaikeus on keskivaikea tai vaikea, opiskelija ohjataan eteenpäin hakemaan erityisjärjestelyjä ylioppilaskirjoituksiin. Myös oppituntien pedagogisissa ratkaisuisa pyritään ottamaan huomioon opiskelijoiden oppimisen erilaisuus. Erityisjärjestelyjen toimivuutta voidaan testata lukio-opiskelun aikana.

3.4.3 Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee edistämään opiskelunvalmiuksiaan ja sosiaalista kypsymistään sekä kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on edistää koulutyön tuloksellisuutta, lisätä hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Sen avulla edistetään myös koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Oppilaan turvallista siirtymistä opintopolun nivelvaiheissa tulee tukea oppilaanohjaajien ja toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä, joka ylittää oppilaitosten ja kouluasteiden väliset rajat. 6. luokalta 7. luokalle siirtyminen ja peruskoulun loppuminen on nuoren elämässä tärkeitä nivelkohtia. Oppilaanohjauksen ja mm. tukioppilastoiminnan avulla siirtymistä pyritään helpottamaan.

Lukiossa opiskelija saa ohjausta opintojensa suunnitteluun ryhmänohjaajaltaan, aineenopettajilta sekä opinto-ohjaajalta. Opinto-ohjaajan rooli korostuu lukion aloittamisen nivelvaiheessa. Opinto-ohjauksen tarkoituksena on myös auttaa nuorta löytämään sopiva jatko-opiskelupaikka. Toisen ja kolmannen opiskeluvuoden aikana keskitytään tähän

toiseen opinto-ohjauksen päätehtävään. Opiskelija saa opinto-ohjauksesta kurssin. Kurssi on hajautettu kolmeen vuoteen.

3.4.4 Oppilas- ja opiskelijahuolto

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilashuollon palveluja ovat mm. kouluterveydenhuoltoon ja koulukuraattoritoimintaan liittyvät palvelut. Psykologipalveluista Kiuruvedellä vastaavat perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurin psykologit. Oppilashuoltoon kuuluvia tukipalveluja ovat myös erityisopetus, oppilaanohjaus, iltapäivähoito, koulukuljetus ja -ruokailu. Keskeinen osa koulujen oppilashuoltotyöstä tapahtuu oppilashuoltoryhmissä.

Kuvio 6. Oppilashuollon toimintamalli.

OPETUS- JA SIVISTYSPALVELUKESKUS, OPETUSPALVELUT

Oppilashuollon toimintamalli

Oppilashuoltoon kuuluu oppilaiden fyysisistä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen; siihen sisältyy oppilashuoltosuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä kansanterveystieteen ja lastensuojelulain mukainen kasvatuksen tukeminen

OIREILU / ONGELMA: kasvatusongelmat, ihmissuhdeongelmat, akuutit elämäntilannekriisit, puheen- ja kielenkehityksen häiriöt, lievät neurologiset erityishäiriöt, poikkeava liikunnallinen kehitys, kouluvalmius/oppimisvaikeudet, käyttäytymisen ongelmat, koulupoissaolot, riippuvuusongelmat, masennus ja mieliala-häiriöt, ahdistus- ja jännitysoireet, psykosomaattinen oireilu, syömishäiriöt, neuropsykiatriset oireet

SIIRTYVÄ HUOLI LAPSESTA/NUORESTA

HERÄNNYT HUOLI LAPSESTA/NUORESTA

I SIIRTYMÄVAIHE

päivähoidosta=>esiopetukseen, tiedonsiirto

- erityislastentarhanopettaja
- muu päivähoitohenkilöstö
- sivistysjohtaja
- rehtori / koulun johtajat
- esiopettajat
- erityisopettajat
- avohuollonohjaaja
- koulukuraattori
- huoltajat

KONSULTOINTI JA KIIREELLISYYDEN ARVIO

- rehtorit / koulun johtajat
- erityisopettajat
- luokanopettajat/luokanvalvojat/ryhmänohjaajat
- kouluterveydenhoitajat, lääkäri
- koulukuraattori, perheneuvola, lastensuojelu
- huoltajat

II SIIRTYMÄVAIHE

6. luokalta =>7. luokalle, tiedonsiirto

- luokanopettajat
- erityisopettajat
- opinto-ohjaajat
- koulukuraattori
- luokanvalvojat
- huoltajat

KIIREELLINEN

- oppilashuoltoryhmä (rehtori/koulun johtaja, erityisopettaja, tarvittaessa erityislastentarhanopettaja, opinto-ohjaaja, luokanopettaja/luokanvalvoja/ryhmänohjaaja, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori, asiantuntijat, huoltajat, oppilas)
- lastensuojeluilmoitus=>sosiaalityö
- tutkimukset=>lääkäri
- lähete Ankkuriin
- asiantuntijalausunnot

EI KIIREELLINEN

- neuvottelut lapsen/nuoren ja huoltajien kanssa
- oppilashuoltoryhmän ja koulukuraattorin seuranta
- henkilökohtainen esiopetuksen suunnitelma
- tarvittaessa päivähoidon toiminta- ja kuntoutussuunnitelma
- henkilökohtainen opinto-ohjelma
- HOJKS/HOPS-neuvottelut (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma/opetussuunnitelma): luokanopettaja/luokanvalvoja, erityisopettaja, oppilas ja huoltajat, tarvittaessa asiantuntijat
- lähete Ankkuriin

III SIIRTYMÄVAIHE

yläasteelta=>toisen asteen oppilaitokseen, tiedonsiirto

- opinto-ohjaajat
- luokanvalvojat
- erityisopettajat
- avohuollonohjaaja
- koulukuraattori
- huoltajat

MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ JA VERKOSTOITUMINEN; ERITYISOPETUSSIIRTO

- lastensuojelu: koulu & Ankkuri & sosiaalityö jne.
- erityisopetus: rehtorin/koulun johtajan päätös erityisopetukseen siirtämisestä (HOJKS/HOPS:n laadinta, luokka/opetusmuoto, laaja-alaisen erityisopetuksen tuki, tukiovetus, avustajat, apuvälineet)
- HOJKS:n säännölliset tarkistukset
- tarvittaessa päivähoidon toiminta- ja kuntoutussuunnitelma
- kodin, koulun ja sidosryhmien välinen yhteistyö

OPPILASHUOLTORYHMÄT

&

OPPILASHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

Säännöllisesti kokoontuvat koulujen oppilashuoltoryhmät yhdistävät pedagogisen, terveydenhoidollisen ja sosiaalisen näkökulman ja niiden laaja-alaisena tehtävänä on oppilaiden ja koko koulun hyvinvointia kehittävä ja tukeva toiminta. Kuntakohtainen oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kaupungin oppilashuollon kokonaissuunnittelusta, toimii yhteistyöelimenä ja huolehtii moniammatillisen yhteistyön toimivuudesta lasten ja nuorten eduksi.

3.4.5 Oppilashuoltoryhmien toiminta

Kaikissa Kiuruveden kouluissa toimii oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu aina tarvittaessa.

Kyläkoulujen oppilashuoltoryhmät kokoontuvat vähintään kerran lukukaudessa. Nivan koululla

kokoonnutaan säännöllisesti noin kerran kuukaudessa ja yläasteella viikoittain. Lukiossa toimivan opiskelijahuoltoryhmän kokouksia järjestetään 2-3 kertaa lukukaudessa.

Oppilashuoltoryhmään kuuluu kunkin koulun johtaja/rehtori, erityisopettaja, oppilaanohjaaja (luokat 7-9 ja lukio), koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja – ja lisäksi tarpeen mukaan luokanopettaja, luokanvalvoja, ryhmänohjaaja, aineenopettaja, huoltaja, oppilas, psykologi, sosiaalityöntekijä, lääkäri tai muut asiaan liittyvät henkilöt. Kokoonkutsujana toimii koulun johtaja/rehtori.

Oppilashuoltoryhmän tehtävänä on mm. tukea opettajia kasvatus- ja opetustyöhön liittyvissä ongelmissa, etsiä keinoja oppilaiden koulunkäyntiongelmien ratkaisemiseksi sekä suunnitella yhteistyössä opettajien kanssa erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden koulutyön järjestämistä. Moniammatillisen yhteistyön kautta oppilaille pyritään saamaan oikeanlaista tukea mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen ja nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa kuullaan lasta tai nuorta ja huoltajaa.

Lukion opiskelijahuoltoryhmään kuuluvat rehtori, opinto-ohjaaja, koulukuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu käsiteltävien asioiden määrän ja kiireellisyyden mukaan pääsääntöisesti kuitenkin vähintään kaksi kertaa syys- ja kaksi kertaa kevätlukukauden aikana.

3.4.6 Koulukuraattori- ja psykologipalvelut

Lastensuojeluasetuksessa (LSA 2§) on koulukuraattori- ja koulupsykologityön järjestämistä koskeva säädös. Tämän toiminnan tulee tapahtua pääosin koulussa, mutta työ on pyrittävä järjestämään paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla. Koulukuraattorin ja koulupsykologin tulee osallistua a) alansa asiantuntijana kouluyhteisön toiminnan sekä opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen sekä b) toimia yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiansa, häntä hoitavien ja kasvattavien henkilöiden, kouluyhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa.

Kiuruveden kaupungissa perusturvalautakunta vastasi koulun sosiaalityöstä vuosina 1984-2003. Opetuslautakunta perusti koulukuraattorin viran vuonna 2002; opetuslautakunnan/sivistysjohtajan alaisuudessa toimiva koulukuraattori aloitti työnsä 1.8.2003. Kuraattorin tehtävät ja valtuudet käsittävät oppilas-, koulu- ja kuntakohtaisen työn.

Lukuvuonna 2005-2006 55 % koulukuraattorin kaikista asiakkaista (133 perusopetuksen + lukion oppilasta) oli yläasteen oppilaita. Yläasteen 407 oppilaasta kuraattorin asiakkaana oli lähes 1/5 (73). Luku on korkea, mutta kertonee osaltaan tähän nuorten elämänvaiheeseen liittyvästä moninaisesta problematiikasta ja oireilusta.

Asiakkaaksi tulon syistä suurimpia olivat ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat (kiusaaminen ja muut vaikeudet ikätoverisuhteissa) sekä käyttäytymisen ongelmat koulussa. Käytöshäiriöt lisääntyivät koko perusopetuksen alueella edelliseen lukuvuoteen verrattuna.

Koulupoissaolojen määrissä oli jatkuvaa kasvua etenkin yläasteella. Oppilaiden päihdekokeilut, masennus- ja ahdistusoireet lisääntyivät. Asiakkaaksi tulon syitä voidaan tarkastella myös sukupuolen ja luokka-asteen mukaan (perusopetus). Tämän mukaan

lukuvuonna 2005-2006 tyttöjen suurimmat vaikeudet liittyivät ihmis- eli kaverisuhteisiin (1/3 tyttöasiakkaista); tämä kosketti erityisesti yläasteikäisiä. Kasvatusongelmat 0-6. luokilla ja koulupoissaolot 7-9. luokilla olivat myös asiakkaaksi tulon suurehkoja syitä. Yläasteikäisten tyttöjen pahoinvointia ilmaisivat lisäksi käytöshäiriöt, päihdekokeilut, masennus ja ahdistus. Poikien kohdalla tilanne oli erilainen. 0-6. luokkalaisista yli puolella poika-asiakkaista oli käyttäytymisen vaikeuksia ja 7-9. luokkalaisilla suurin ongelma muodostui koulupoissaoloista. Muut oireilut/ongelmat jakaantuivat poikien kohdalla tasaisemmin. Luokka-asteen mukainen tarkastelu osoittaa, että 0-6. luokkalaisilla asiakkaaksi tulon syynä oli 30 %:lla käyttäytymisen ongelmat. Kasvatukseen liittyviä vaikeuksia oli runsaalla 20 %:lla. Kiusaamista ja muita kaverisuheristiriitoja oli 15 %:lla ja erityylyisiä ahdistusoireita sekä oppimisvaikeuksia molempia noin 10 %:lla asiakkaista. 7-9. luokkien asiakkaista 26 %:lla oli erilaisia ihmissuhdeongelmia, 22 %:lla koulunkäynnin laiminlyöntiä ja 15 %:lla käytöshäiriöitä. Muita oireita/ongelmia esiintyi kutakin noin 7-8 %:lla asiakkaista.

Perusopetuksen kaikista asiakkaista tyttöjen osuus on kasvanut vuosi vuodelta (60 % lukuvuonna 2005-2006). Toisaalta ala- ja yläasteikäisten asiakkuudessa on ollut nähtävissä myös eroavuutta. Ala-asteella suurempana asiakasryhmänä ovat olleet pojat ja vastaavasti yläasteella tytöt (kolmen lukuvuoden ajan). Eniten kuraattoria työllistivät 8-9. luokkien tytöt ja 7. luokkien pojat (edellisenä lukuvuonna 7-8. luokkien tytöt, 3.luokkien tytöt ja 4. luokkien pojat). Ala-asteella kuraattori työskenteli eniten 5. luokkalaisten ja 0-1. luokkalaisten parissa (edellisenä lukuvuonna 3-4. luokkalaisten).

Lukuvuonna 2005-2006 koulukuraattorin oppilaskohtaisessa työssä kolminkertaistui niiden oppilaiden määrä, joiden kanssa työskentelyssä voitaneen puhua ns. hoitosuhteesta: ”Työllistävien” oppilaiden määrä (käyntikertoja vähintään 6 ja sitä enemmän) kasvoi edellisestä lukuvuodesta kolminkertaiseksi (6 oppilaasta 17 oppilaaseen). Näistä 17:stä lähes kaikkien kohdalla on tehty jatkuvaa yhteistyötä kodin, koulun, Ankkurin ja sosiaalityön kesken. Tyttöjen ja poikien määrä oli lähes sama (tyttöjä 9, poikia 8). Lasten, nuorten ja perheiden ongelmat monimutkaistuvat.

Yläasteella runsaista koulupoissaoloista seurasi ehtoja ja luokan kertaamista usean oppilaan kohdalla. Tyttöjen ihmissuhdeongelmat (ei pelkästään kiusaaminen – vaan erityisesti sosiaalisen kanssakäymisen vaikeudet, erilaisuuden sietokyvyn heikkous, itsetunto-ongelmat) työllistivät runsain mitoin niin rehtoria, luokanvalvoja kuin kuraattoriakin.

Ala-asteikäisten poikien käyttäytymisen ongelmien (15) hoidossa tehtiin lähes kaikkien kohdalla jatkuvaa yhteistyötä Ankkurin/Allianssin, erikoissairaanhoidon ja sosiaalityön kesken. Toisin sanoen yksistään oppilashuollon voimavaroin tilanteita ei saada korjatuksi, vaan moniammatillista yhteistyötä ja tukiverkostoja tarvittiin lähes päivittäin.

Tärkeä osa koulukuraattorin työtä on osallistuminen kaikilla kouluilla toimivien oppilashuoltoryhmien kokouksiin. Lukuvuonna 2005-2006 oppilashuoltoryhmien aktiivisuus kasvoi. Nivan koululla pidettiin lähes jokaisella luokkatasolla oppilaiden vaikeuksia kartoittavia kokouksia, jotka omalta osaltaan edesauttoivat luokanopettajia puuttumaan ongelmiin varhaisessa vaiheessa. Kyläkoulujen kokouksissa olivat läsnä kaikki opettajat – ja usein läpikäydyksi tuli koulun kaikkien oppilaiden hyvinvointi. Yläasteella oppilashuoltoryhmään kutsuttiin kevästä alkaen kerran kuussa sekä lastensuojelun että Ankkurin viranhaltijoita; tämä todettiin tehokkaaksi työmuodoksi ja sitä päätettiin jatkaa seuraavana lukuvuonna. Lukiossa opiskelijahuollon tehostamista kokeiltiin opinto-ohjaajan ja koulukuraattorin yhteisellä vastaanotolla, jossa pohditaan mahdollisia koulunkäynnin esteitä. Myös tätä toimintaa on tarkoitus jatkaa seuraavana syksynä.

Psykologin palveluita on Kiuruvedellä saatavilla terveyskeskuksessa sijaitsevasta perhe-

ja mielenterveyskeskus Ankkurista (Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä). Koulukuraattorilla on lukiossa vastaanottoaika kahden viikon välein. Opinto-ohjaaja ja kuraattori myös kutsuvat opiskelijoita yhteiselle vastaanotolle pohtimaan mahdollisia koulunkäynnin esteitä. Terveydenhoitaja on tavattavissa neljänä päivänä viikossa ja psykologi kerran viikossa.

3.4.7 Kouluterveydenhuolto

Kouluyhteisöllä ja kouluterveydenhuollolla on tärkeä merkitys lasten ja nuorten elämässä. Kouluterveydenhuollon toimintaa ohjaavat kouluterveydenhuollon laatusuositukset ja Kouluterveydenhuolto 2002 -opas. Tavoitteena on, että koululaiset saavat laadukkaita kouluterveydenhuollon palveluja tasa-arvoisesti asuinpaikasta riippumatta. Kansanterveyslain (66/1972) mukaan kuntien tulee järjestää peruskouluille ja lukioille kouluterveydenhuoltoa. Kansanterveysasetuksessa (802/1992) täsmennetään kouluterveydenhuoltoon kuuluvia erikoistutkimuksia.

Kouluterveydenhuolto on osa kouluyhteisöä ja tästä syystä laatusuosituksissa painotetaan yhteistyön ja moniammatillisuuden tärkeyttä. Laatusuositukset painottavat erityisesti toimivan kouluterveydenhuollon tarvitsemia voimavaroja ja toiminta-edellytyksiä. Koululainen ja hänen perheensä tai huoltajansa ovat kouluterveydenhuollon palvelujen käyttäjiä ja heidän tulee saada hyvää ja laadukasta palvelua sujuvasti. Kouluyhteisöön kuuluvat oppilaat, opettajat, rehtori, kouluterveydenhuollon ammattilaiset sekä koulun muut työntekijät ja koulussa toimivat yhteistyöryhmät. Kouluterveydenhuollon ammattilaiset ovat kouluterveydenhoitaja ja –lääkäri sekä muut terveydenhuollon työntekijät. Kts. 3.2.3 ja 3.2.4.

3.4.8 Muu toiminta

- - Kerhotoiminta. Koulujen kerhotoiminnalla on lasten hyvinvointia edistävä vaikutus. Kerhotoimintaa järjestetään koulujen resurssien puitteissa.
- - Oppilaskuntatoiminta. Yläasteella ja lukiossa toimivien oppilaskuntien kautta oppilaat voivat vaikuttaa koulun toimintaan ja yhteishenkeen. Toiminta Laajenee tulevaisuudessa koskemaan myös vuosiluokkia 1 – 6.
- - Luottamusoppilas. Yläasteella ja lukiossa kukin luokka valitsee keskuudestaan luottamusoppilaan, joka toimii yhteyshenkilönä oman luokan oppilaiden ja opettajien välillä.
- - Tukioppilas-/tutoritoiminta. Toiminnan kautta oppilailta ja opiskelijoilta on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa koulun turvallisuuteen ja viihtyisyyteen.
- - Kummiluokka. Tukioppilaat voivat ottaa jonkun luokan kummiluokkakseen. He toimivat tällöin luokan oppilaiden tukena mm. välituntitilanteissa, opastavat oppilaita uudessa ympäristössä ja tutustuttavat heitä koulun työtapoihin.
- - Vanhempainyhdistys. Vanhempain ja opettajan aloitteesta koululla voi olla myös vanhempainyhdistyksiä kodin ja koulun yhteistyön kohentamiseksi, uusien yhteistyömuotojen löytämiseksi ja jopa yksittäisen luokan ongelmien ratkaisemiseksi.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA

- Nivelkohdat
- Erityisopetusresurssin suuntaaminen
- Koulupsykologin palvelut
- Koulupudokkaiden aktivointi

3.5 Nuorten palvelut

Toiminta-ajatus

Liikunta- ja nuorisopalvelujen päätehtävänä on luoda edellytyksiä vapaa-ajan viettämiselle turvallisessa ja miellyttävässä ympäristössä sekä ohjata ja aktivoida kaikenikäisiä kaupunkilaisia vastuulliseksi ja itsenäisiksi toimijoiksi oman hyvinvointinsa suhteen.

Nuorisopalvelujen toiminta perustuu nuorisolakiin, joka uusittuna astui voimaan 1.3.2006. Laki on puitelaki.

Nuorisolaki

Edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Laissa säädetään myös valtion ja kuntien nuorisotyöstä ja –politiikasta, nuorisopolitiikan kehittämishjelmasta, nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta sekä nuorisojärjestöjen ja nuorisotyön palvelujärjestöjen valtionavustuksista. Nuorisolaki on kunnallisen nuorisotyön ja nuorisopolitiikan toiminnallinen perusta. Uuden lain mukaan nuorisotyö ja –politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan nuorisotyöhön ja –politiikkaan kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus sekä tarvittaessa nuorten työpajapalvelut tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot. Hyvin hoidettu kunnallinen nuorisotyö koostuu juuri näistä nuorisotyön tavoitteellisista peruspalveluista. Kunnallisen itsehallinnon mukaan jokainen kunta kuitenkin itse päättää omasta nuorisotyöstään ja nuorisopolitiikastaan.

3.5.1 Nuorisotoimi

Kiuruveden kaupungin nuorisopalveluiden hallinnoima nuorisotalo sijaitsee Kuorevirran urheilualueella. Nuorisopalvelut hallinnoivat myös Koskenjoella sijaitsevaa leirikeskusta. Kaupungin nuorisotyö painottaa kaikessa järjestämässään toiminnassaan ennaltaehkäisevää työtä. Nuorisotalolla voit viettää vapaa-aikaa joko yksin tai ohjatusti. Nuorisotalolta löytyy bänditilat, studio, nettiyhteydet, sali, jossa voit harrastaa tanssia tai rullalautailua. Avoimissa ovissa on mahdollisuus pelata playstationia, biljardia ja lautapelejä. Nuorisotalon avoimien ovien toimintaan ovat tervetulleita kaikki yli 13 -vuotiaat nuoret. Ala-asteikäiset saavat olla tiloissa klo 18.00 saakka.

Nuorisopalveluiden toiminta koostuu avoimien ovien iltojen lisäksi, erilaisista leireistä, retkistä, kursseista ja monenlaisista tapahtumista. Nuorisopalvelujen järjestämät tapahtumat, leirit, retket ja muut toiminnat sekä tilat ovat kaikki päihdeettömiä.

Nuorisopalvelut järjestää pienryhmätoimintaa 6-7-luokkalaisille tytöille. Pienryhmätoiminta on Itä-Suomen lääninhallituksen rahoittamaa toimintaa, jossa pyritään tukemaan tyttöjen kasvua naiseksi sekä vahvistamaan tyttöjen itsetuntoa erilaisten toimintojen ja tekemisten. Ryhmät kokoontuvat kerran viikossa.

Nuorille tarjotaan myös mahdollisuutta monipuoliseen liikuntaharrastukseen mm. keilaus, trikkaus.

Nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä eri hallintokuntien ja yhteistyötahojen kanssa mm. koulut, sosiaalitoimi, poliisi, ev.lut. seurakunnan nuorisotyön, järjestöjen sekä yritysten kanssa. Kaikessa toiminnassa noudatamme 0-promille periaatetta. Periaatteisiimme kuluvat myös väkivallattomuus ja suvaitsevaisuus.

Nuorisopalveluille on laadittu päihdestrategia ja hoitoonohjaussuunnitelma työväliseksi, joka helpottaa työntekijöiden varhaisen ja yhtenäisen puuttumisen nuorten päihdeiden käyttöön.

Päihdestrategia pitää sisällään toimintaohjeita päihdeongelmien tunnistamiseen siihen puuttumiseen, ehkäisevän päihdetyön ja hoitoonohjauksen menetelmistä.

Nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä Ylä-Savon sosiaalipäivystyksen kanssa. Ylä-Savon yhteinen sosiaalipäivystys on sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama Ylä-Savon hanke ajalla 20.6.2005 - 28.2.2007. Akuuteissa lastensuojelu- ja perheväkivaltatilanteissa sosiaalipäivystys ma, ti, ke ja to klo 20 saakka, pe klo 18.00 - 02, la ja su klo 08 - 18. Sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijöihin saa yhteyden puhelinnumeroista 040 - 830 2618 tai 040 - 830 2619. Nuorisopalvelujen järjestämissä nuorten tapahtumissa tehdään yhteistyötä sosiaalipäivystyksen ja mahdollisesti myös poliisin kanssa.

3.5.2 Yhteistyöhankkeet

Luotsi-hanke

Luotsi-hanke, työpaja on suunnattu 17- 25-vuotiaille nuorille, jotka etsivät työtä - tai koulutusmahdollisuuksia ja/ tai elämänsuuntaa ja/ tai ovat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksen tai tarvitsevat erityistä tukea. Tavoitteena on väliintulo nuorten syrjäytymisprosessissa kokonaiselämäntilanteen kartoittamien ja uusien polkujen löytyminen sekä koulutus- ja työelämään integroituminen.

Työpaja toimii sosiaalisten taitojen ja yhteistyötaitojen harjoitteluympäristönä, jossa nuori pystyy turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä opettelemaan ja harjoittelemaan työelämän ja yhteiskunnan pelisääntöjä samalla, kun hän työstää tuetusti ura - ja elämänpolkusuunnitelmaansa. Luotsi – hankkeen toiminnassa ja kokonaisvaltaisessa ohjaamisessa on suuri merkitys aktiivisella ja kiinteällä verkostotyöllä. Luotsi-hankkeen verkostotoimijoihin kuuluvat sosiaalitoimi, työvoimatoimisto, Ylä-Savon ammattiopisto, koulut, Ankkuri, nuorisotoimi ja terveydenhuolto. Hankkeen rahoittajana on Itä-Suomen lääninhallitus ja Kiuruveden kaupunki. Luotsi-hanke kestää vuoden 2007 loppuun.

Ote elämään -hanke

Hankkeen toiminta suuntautuu Kiuruveden yläasteen 7.- 9. luokkien oppilaisiin, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Toiminta toteutetaan joustavassa pienryhmässä, johon valitaan lukuvuodeksi 2007 - 2008 koulun oppilaista enintään 10 oppilasta. Ryhmän kokoonpanoa täydennetään tarvittaessa lukuvuoden aikana. Lukuvuonna 2008 - 2009 ryhmää täydennetään vapautuvien paikkojen myötä.

Oppiminen etenee perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan, josta vastaa Kiuruveden opetustoimi. Tavoitteena on peruskoulun oppimäärän suorittaminen. Ryhmässä voi olla yleisopetuksen suunnitelman tai siirtopäätöksellä erityisopetuksessa opiskelevia oppilaita. Pääpaino opiskelussa on toiminnallisilla ja työpainotteisilla opiskelumuodoilla. Nuoria tuetaan toisen asteen koulutukseen sitoutumisessa koulutuskokeilujaksoilla ja yksilöllisellä ammatinvalinnan ohjauksella. Tiimityössä kehitetään koulutuskokeilujaksoja toisen asteen koulutuksen kanssa.

Opiskelu tapahtuu pienryhmässä (oppilaan taitojen ja kykyjen mukaan mahdollisesti myös yleisopetuksessa), Luotsi-hankkeen tarjoamassa pajatoiminnassa sekä työharjoittelupaikoilla. Taitoaineiden opetuksessa ja esimerkiksi kotitehtävien tukemisessa tehdään yhteistyötä vapaa-aikatoiminnan, käsityökeskuksen, liikuntatoimen ja vapaaehtoistyön (esim. MLL:n varaisovanhempihanke) kanssa. Lisäksi erilaisena oppimisympäristönä järjestetään leirikoulutoimintaa ja vertaisryhmiä yhteistyössä kaupungin nuorisotoimen ja/ tai Kiuruveden evankelisluterilaisen seurakunnan nuorisotyön kanssa.

Hankkeessa mukana olevan joustavan pienryhmän opetus suunnitellaan ja toteutetaan tiimityönä. Tiimiin kuuluu erityisluokanopettaja, nuorisotyön edustaja ja sosiaalitoimen edustaja (esimerkiksi perhetyöntekijä). Yleisopetuksessa opiskeltavien peruskoulussa

opettavien aineiden osalta suunnittelu ja toteutus tehdään yhteistyönä aineen opettajien kanssa. Opetus suunnitellaan yksilöllisesti oppimis- tai HOJKS- suunnitelman avulla (viikkosuunnitelmat). Työssä oppimisesta tehdään kirjallinen sopimus työpaikan kanssa. Tuleviin työpaikkoihin nimetään nuoren lähiohjaaja, joka perehdytetään ohjaustyöhön hankkeen toimesta. Lähiohjaaja osallistuu yhteistyössä tiimin kanssa nuoren työssä oppimisen.

3.5.3 Nuorisovaltuusto

Kiuruveden nuorisovaltuusto KiNuVa on vuonna 2002 perustettu vaikuttajaryhmä. Nuorisovaltuusto on puolueellisesti sitoutumaton ja avoin kaikille kiuruvetisille nuorille. Nuorisovaltuusto tehtävänä on ajaa nuorten etua sekä vaikuttaa sekä paikallisiin, että valtakunnallisiin päättäjiin. Uusi nuorisovaltuusto valitaan vuosittain. Nuorisovaltuustolla on oma vuosittain kaupunginhallituksen hyväksymä toimintamääräraha.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA KIURUVEDEN NUORISOTYÖSSÄ

1. Ennaltaehkäisevää nuorisotyötä laajennetaan ala-asteen 5-6 – luokkalaisille sekä lukio-/ammattikouluikäisille nuorille.

- Tavoitteena on ehkäistä ja katkaista jo olemassa olevat ongelmat lasten ja nuorten parissa. Tärkeää on puuttua ajoissa, jolloin voimme katkaista ongelmien siirtymisen koulutusasteelta seuraavalle.

2. Turvataan työntekijäresurssit ja Luotsi –hankkeen kautta työpajatoiminnan jatkomahdollisuudet Kiuruvedellä

- Säilytetään jo olemassa olevat työntekijäresurssit ja selvitetään erityisnuorisotyöntekijän perustaminen.

3. Erityisnuorisotyöntekijän toimi

- Erityisnuorisotyö on lähimmäiskeskeistä nuorisotyötä, joka kohdistuu nuoriin, joiden voidaan olettaa olevan alttiita erilaisille vaaratilanteille tai jotka ovat jo joutuneet vaikeuksiin. Erityisnuorisotyö on luonteeltaan sosiaalista ja henkistä auttamista. Erityisnuorisotyöntekijän toimenkuvana on nuoren ja hänen kasvunsa tukeminen.

3.5.4 Liikuntatoimi

Kiuruveden kaupungin liikuntatoimi pyrkii omalta osaltaan edistämään lasten liikunnallista kasvattamista. Vuosittain raha-avustuksia myönnettäessä niistä noin 70 % suuntautuu lapsi tai harrastusliikuntaan. Avustusten kokonaissumma vuonna 2006 on 29 000€. Kiuruvedellä toimii noin 10 urheiluseuraa, jotka liikuttavat lapsia ja aikuisia omissa lajeissaan. Lasten urheilun lajikirjo on Kiuruvedellä kohtuullisen hyvä niin kesä kuin talvilajeissa.

Kiuruveden kaupungin liikuntatoimi järjestää lapsille uimaopetusta Kiuruveden uimahallissa. Uinnin opetusta on koko talven ala- ja yläasteen oppilaille. Myös esikoululaiset saavat uinninopetusta.

Liikuntapaikkoja kehitettäessä otetaan huomioon lasten ja nuorten tarpeet niin ettei kaikkia liikuntapaikkoja tehdä vain huippu-urheilua silmällä pitäen.

3.5.5 Järjestöt ja yhdistykset

Kiuruvedellä toimii lukuisia yhdistyksiä ja järjestöjä, jotka järjestävät lapsille ja nuorille

suunnattua toimintaa. Lisätietoja järjestöjen ja yhdistysten toiminnasta www.kiuruvesi.fi (Vaikuttaminen -> järjestöt ja yhdistykset).

3.6 Kulttuuritoimi

Lapsen oikeudesta kulttuurielämään todetaan YK:n lasten oikeuksien sopimuksen artikloissa, jotka liittyvät koulutukseen, kulttuuriin, ilmaisuvapauteen ja tiedonvälitykseen. Lastenkulttuurin kannalta erityisen tärkeä on artikla 31: ” *Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide, virkistys- ja vapaa-ajan toimintoihin.*” (OPM, Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 7) Lastenkulttuuripoliittikka tulee ottaa huomioon olennaisena osana yleistä lapsipoliittikkaa. Lastenkulttuuripoliittikan tavoite on kodin, päivähoiton ja koulun tukeminen onnellisen lapsuuden vaalimisessa ja tasapainoisten kulttuuritietoisten kansalaisten kasvattamisessa sekä lasten oman kulttuurin edistämisessä. Lastenkulttuurilla tulee olla vahva asema kulttuuri-, taide- ja koulutuspolitiikan linjauksissa ja lastenkulttuurityö tulee toteuttaa riittävin voimavaroin. (Lasten kulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 9)

Toimenpiteet:

Kuntien tulisi laatia lapsipoliittisia ohjelmia, joissa otetaan huomioon myös kulttuuripoliittikka. (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. 2003, 10)

Kulttuuri ja terveys:

Kulttuuriharrastukset ja taide parantavat tutkitusti ihmisen terveyttä ja hyvinvointia (Hyyppä – Liikanen, Kulttuuri ja terveys 2005)

Kulttuurinen monimuotoisuus:

1. vähemmistöjen tarpeet huomioon (kieli, maahanmuuttajat, liikunta- ja toimintaesteiset)
2. saavutettavuus ja esteettömyys huomioitava kulttuuritarjonnassa
3. vammaisten lasten ja nuorten omaehtoisen kulttuuritoiminnan lisääminen
4. sosiaali-, terveys- ja kulttuuritoimen tulee kehittää yhteistyössä taide- ja kulttuuritoimintoja, joissa huomioidaan vammaisten lasten ja nuorten tarpeet (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 13-16)

3.6.1 Lapsille tarkoitetut kulttuurin ilmentymät ja ehdotettuja toimenpiteitä (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003)

A. Taidekasvatus:

Yleissivistävä taideopetus eri kouluasteilla, taiteen perusopetus ja taideharrastus

Toimenpiteet

Yleissivistävän taideopetuksen tulee olla pitkäaikaista ja tavoitteellista. Näitä täydentävät taiteen perusopetus ja ohjattu harrastustoiminta.

- taideaineiden opetus tulee turvata kaikille yhteisenä oppiaineena peruskoulussa
- taidetta on tuotava lisää koulujen opetusympäristöihin, sisältöihin ja menetelmiin
- taideaineiden opetuksessa käytettävä aineenopettajien asiantuntemusta ja alan ammattilaisia
- koulujen, taiteen perusopetusta antavien yksikköjen ja kirjaston yhteistyö
- taidealan ammattilaisten vierailut kouluissa
- taiteen perusopetuksen monipuolistaminen

– lasten- ja nuorisokulttuuriin liittyvää harrastustoimintaa on tuettava taloudellisesti ja toimintatiloja järjestämällä

B. Taide- ja kulttuuripalvelut (yleiset kulttuurilaitokset, taidelaitokset, taiteilijat, media.) Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman mukaan taide- ja kulttuuripalvelut tulee määrittellä peruspalveluiksi.

Toimenpiteet:

- 1) lasten ja nuorten kirjallisuuden asiantuntemus ja saatavuus turvattava kirjastoissa
- 2) koulujen ja kirjastojen sekä päivähoidon, neuvolan ja kirjastojen yhteistyön lisääminen
- 3) eri taiteenalojen toimintaa kirjastoihin
- 4) lastenkulttuurin edellytyksiä museoissa vahvistettava
- 5) lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden tarjontaa on vahvistettava
- 6) taidealan vierailuja ja projekteja kouluihin ja päiväkoteihin edistettävä
- 1) mediakasvatusta vahvistettava peruskoulussa yhdessä alan toimijoiden kanssa ja uusien medioiden käyttömahdollisuuksia tarjottava koulujen ja kirjastojen kautta

C. Lastenkulttuuri eri taidealoilla (elokuvataide, kirjallisuus, kuvataide, teatteri, muotoilu, sävel-, rakennus-, tanssi-, sirkus- ja valokuvataide)

Eri taiteenalojen lastenkulttuurin tuotannon tulee olla monipuolista, laadukasta ja helposti saavutettavissa.

Toimenpiteet:

- 1) koulujen elokuvakasvatus
- 2) neuvoloiden, päivähoidon ja järjestöjen tulee tukea vanhempia tuomaan lastenkirjallisuutta kodin arkeen
- 3) lasten visuaalisen elämänympäristön parantaminen
- 4) kuvataiteen saatavuus ja esilläolo lapsille ja nuorille tarkoitetuissa tiloissa
- 5) uusien taidemuotojen esitleminen lapsille
- 6) kuntien tulee tukea ammattimaista lastenteatteritoimintaa
- 7) lasten arkipäivän ympäristöön; sisustukseen, värikyseen ja esineympäristöön kiinnitettävä huomiota
- 8) kotimaisen elävän lastenmusiikin tarjonnasta lapsiperheille huolehdittava
- 9) lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua heille tarkoitettujen tilojen ja ympäristön suunnitteluun
- 10) lapsille ja nuorille suunnattujen tanssiesitysten kiertuetoimintaa ja pienimuotoisia tapahtumia koulujen kanssa edistettävä

3.6.2 Lastenkulttuuria Kiuruvedellä

Sivistyspalvelujen toiminta-ajatus

”tarjoaa mahdollisuuden elämänlaajuiseen oppimiseen, itsensä kehittämiseen ja virkistäytymiseen ja kulttuuriperinteen vaalimiseen.”

Kansalaisopisto on yleissivistävää opetusta antava, valtion tukea saava oppilaitos, jossa opiskelee vuosittain n. 1600 opiskelijaa, joista alle 16-vuotiaita on lähes 300. Kurssi-tarjonnassa on valittavina lähes 200 opintoryhmää, joista kaikki 7 - 16-vuotiaat ovat saaneet osallistua keväästä 1988 lähtien lähinnä taito- ja taideaineiden ryhmiin. Näitä ovat kokonaisuudessaan musiikin, kuvataiteiden, näyttämötaiteiden, kirjoittamisen, kirjallisuuden ja tanssin opetus sekä jotkut käytännön aineet kuten metsästäjäatutkintoon valmentava opetus, kalastustietoutta junioreille sekä jousiammunnan alkeet.

Hyvin suuri osa lapsista ja nuorista opiskelee taiteen perusopetusryhmissä. Kiuruveden kunnalle hyväksyttiin taidekasvatussuunnitelma vuoden 1989 keväällä, ja heti saman vuoden syksyllä päätettiin aloittaa taiteen perusopetuksen antaminen aluksi lähinnä vain musiikissa ja siinäkin vain kanteleen, sähköurkujen, pianon ja bändisoiton opintoryhmissä.

Nyt jo usean vuoden ajan on kansalaisopisto järjestänyt lasten ja nuorten taiteen perusopetusta musiikin lisäksi myös kuvataiteessa sekä uusimpana myös tanssitaiteessa. Toiveena on aloittaa tulevaisuudessa myös näyttämö- ja suullisten ilmaisuaineiden perusopetus. Lasten ja nuorten kuvataidekoulut aloittivat syyslukukaudella 1992 ja ovat toimineet keskeytyksettä siitä lähtien ja tanssitaiteen valmentava perusopetus syksyllä 2004.

Taiteen perusopetusryhmät ovat vakiinnuttaneet asemansa opiston opinto-ohjelmassa, ja vuosittain annetaan musiikin perusopetusta yli 15 ryhmässä melkein 750 oppituntia. Lasten ja nuorten kuvataideryhmiä on 5-7 ja oppituntejakin lähemmäs 300. Tanssin perusopetusryhmiä on viimeisimmäksi aloittaneena vasta 2 ja oppitunteja noin 50. Tuntien vähyyks johtuu myös siitä, että muuta taiteen perusopetusta annetaan 2 oppituntia viikossa, mutta tanssin valmentavaa opetusta vain 1 tunti/viikko. Taiteen perusopetusryhmissä voivat opiskella opiston kaikkien nuorimmat opiskelijat, sillä sekä muskariin eli musiikkileikkikouluun että tanssin valmentavaan alkeisryhmään voivat osallistua jo 4-vuotiaat.

Opetushallitus on vahvistanut taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset opetussuunnitelman perusteet 30.3.2005 alkaen mm. seuraaville taiteen aloille: musiikki, tanssi ja visuaaliset taiteet kuten kuvataide. Uusien opetussuunnitelmien perusteiden mukaista opetussuunnitelmaa työstetään parhaillaan myös Kiuruveden kansalaisopistossa, ja se otetaan sivistyslautakunnassa hyväksyttämisen jälkeen käyttöön 1.8.2006 lähtien.

Kirjasto

Lapset kirjaston asiakkaana ovat erikoisryhmä, joka edellyttää lapselle sopivia työotteita asiakaspalvelussa. Lapset ovat ahkeria kirjastonkäyttäjiä Kiuruvedellä. Kirjalainoista 45 % oli lastenlainoja vuonna 2005.

Viimeistään esikouluvaiheessa lapset tutustuvat Kiuruvedellä kirjastoon ja heille kirjoitetaan oma kirjastokortti. Kirjat, lehdet, videot, romput dvd:t sekä internet ovat käytettävissä. Tietopalvelussa lasten kysymyksiin vastaaminen vaatii aikaa ja kärsivällisyyttä. Lasten neuvontatyö on kuuntelua, tutkimusta, havainnointia, selaamista ja keskustelua. Satutuntien, kirjavinkkauksen, kirja- ja piirustusnäyttelyjen, kirjailijavierailujen ym. oheistoiminnan avulla kirjallisuus tulee eläväksi. Lapsi saa elämyksiä ja kokemuksia. Lapsen hyvään elämään kuuluu, että kirjasto takaa kaikille, erityisesti lapsille, tasapuolisen maksuttoman palvelun ja mahdollisuuden tiedon ja mielikuvituksen lähteille sekä jatkuvaan oppimiseen. Kirjasto parhaimmillaan oppimisympäristönä ja terveellisenä kohtaamispaikkana tukee lasta ja nuorta hänen kasvussaan estäen syrjäytymistä omalta osaltaan. Kirjasto vakiinnuttaa ohjelmaansa kirjastonkäytön- ja tiedonhaunopetuksen yhteistyössä koulujen kanssa.

Tulevaisuudessa lastenkirjastotyö tulee monipuolisemmaksi uusissa tiloissa. Uusi kirjastoauto pitää kylä elävänä siellä, missä sivukylien kouluja lakkautetaan. Monelle lapselle ensikosketus kirjastoon tapahtuu kirjastoauton kautta.

Kulttuuritoimi

Lastenkulttuuri on ollut viime vuosina kulttuuritoimen yhtenä painopistealueena. Tavoitteena on ollut, että paikkakunnan lapset ja nuoret saisivat monipuolisia kokemuksia ja elämyksiä kulttuurin ja taiteen alalta. Vuosittain on järjestetty 3-4 korkeatasoista vierailevaa lastenteatteriesitystä. Esityksiä on ollut koululaisille ja päivähoitoon suunnattuina näytäntöinä ja myös perheille tarkoitettuja yleisoesityksiä. Kaupungintalon näyttelytilassa on säännöllisesti ollut myös lasten ja nuorten näyttelyitä. Museon palveluita on tarjottu päivähoitolle ja kouluille alkusyksystä. Kulttuuritoimi on ollut yhteistyössä toteuttamassa lasten konsertteja ym. tapahtumia eri yhdistysten kanssa. Vuonna 2005

käytiin laaja-alaista lastenkulttuurikeskustelua eri toimijoiden kanssa ja tuloksena perustettiin työryhmä järjestämään lasten taidetyöpajaa. Työpaja toteutettiin talvella 2006 ja toimintaa jatketaan. Kulttuuriavustuksilla on tuettu yhdistysten lastenkulttuurityötä konserttien ja muitten lastentapahtumien järjestämiseksi.

Muu kulttuuritoiminta

Monien yhdistysten työ lastenkulttuurin parissa on merkittävää. Taideyhdistys Art Aktuaali ja Kiuruveden Musiikinystävät tukevat ja järjestävät lasten ja nuorten toimintaa.

Teatteriryhmä Hulluviiman toiminnassa on mukana lapsia ja nuoria ja he tekevät esityksiä myös lapsille. Naislaulajilla on oma lapsiryhmä aikuisten ohella. Seurakunnat tekevät mm. musiikkipainotteista lastenkulttuurityötä, esimerkkinä nuorisokuoro Cantus firmus. MLL:n paikallinen osasto järjestää lasten tilaisuuksia kuten myös nuorisoseurat. Koulujen ja päivähoiton osuutta lasten kulttuurityössä on myös korostettava, siellä saadaan perusta musiikille, kuva- ja sanataiteelle.

Koulu ja kulttuuri

Peruskoulun ala-asteella musiikin opetusta annetaan 1-3 tuntia, kuvataidetta 1-3 tuntia sekä käsitöitä 1-2 tuntia viikossa. Nivan koululla yhtenä painopistealueena on kulttuurikasvatus, joten se on olennainen osa toimintaamme. Alkuopetuksen aikana käydään yleensä teatterissa ja kotiseuturetkellä, 3.luokalla käsityöasemalla, 4. luokalla on konserttikäynti ja 6.luokat sisällyttävät yleensä leirikouluunsa kulttuuritarjontaa.

TOIMENPIDE – EHDOTUKSIA KIURUVEDEN LASTENKULTTUURIN KEHITTÄMISEKSI

Valtakunnallisessa Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa annetaan kattavasti toimenpiteitä, jotka edistävät lastenkulttuuria ja sitä kautta lasten hyvinvointia. Näiden ehdotusten pohjalta Kiuruvedellä tulee kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin asioihin.

1. Taidetta lisää koulujen ja päivähoiton ympäristöihin, sisältöihin ja menetelmiin
2. Taiteen perusopetusta lisätään ja monipuolistetaan
3. Taidealan ammattilaisten vierailut kouluissa ja päiväkodeissa
4. Taideaineiden opetuksessa käytetään alan aineenopettajia ja ammattilaisia
5. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa lisätään ja monipuolistetaan huomioiden eri taiteen alat.

”Lapsen kehitys ja hyvinvointi määräytyy hyvin pitkälti ihmissuhteiden varassa: lähiyhteisöt – koti, päivähoito, koulu, kaveripiiri – ja niihin liittyvät ihmissuhteet rakentavat ja kantavat lapsuuden merkityksiä. Näiden kautta välittyvät myös kulttuuriset arvot ja kulttuuriin osallistuminen osaksi lapsen kokemusmaailmaa.” (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 37)

4. PERHE- JA MIELENTERVEYSKESKUS ANKKURIN PALVELUT

Kiuruveden perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkuri on liitetty 1.1.2004 perustettuun Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymään. Työryhmän muodostavat psykologit, sosiaalityöntekijät, sairaanhoitajat ja puheterapeutti.

Ankkurin toimintamuotoja ovat ohjaus, neuvonta, tutkimus, hoito ja kuntoutus.

Yhteistyökumppaneilla on mahdollisuus konsultaatioon.

Ankkurin perheneuvola palvelee lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä sekä perhe-elämän ja parisuhteen vaikeuksissa. Yhteyttä voi ottaa psykologiin tai sosiaalityöntekijään, kun on huolissaan lapsen käyttäytymisestä, mielialasta tai muusta tunne-elämästä. Työntekijöiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lapsen kehityksestä, kasvatuksesta, kouluikäisen lapsen oppimisvaikeuksista tai jos toivoo apua vanhemmuuteen, parisuhteen pulmiin taikka eroon liittyviin asioihin.

Ankkurin mielenterveyspalveluiden piiriin voi hakeutua, jos tarvitsee ammattihenkilön

(psykologi ja sairaanhoitajat) apua elämän vaikeuksista selviytymisessä, muutostilanteissa tai jos tuntee olonsa masentuneeksi taikka ahdistuneeksi. Aikuisille suunnatun mielenterveystyön lisäksi yksi Ankkurin sairaanhoitaja on lisäkoulututtanut nuorten mielenterveystyöhön.

Perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurin päihdepalveluissa sosiaaliterapeutti on apuna, jos epäilee päihteiden käytön häiritsevän elämää. Sosiaaliterapeutti antaa ohjausta ja keskusteluapua myös hoitoon hakeutumisessa.

Ankkurin puheterapeutti antaa puheen ja kielen ongelmiin suunnattua ohjantaa, tutkimusta ja terapiaa. Häiriöitä voi olla esimerkiksi kielellisissä taidoissa, puheessa tai äänessä. Vanhempien ja lähiympäristön tukeminen ja ohjaus on oleellinen osa puheterapiatyötä.

Taulukko 4. Perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurin perheneuvolakäynnit v. 2005:

Käyntien lukumäärä perheneuvolassa	814
Uudet asiakkaat vuoden aikana	83
Uusien asiakkaiden hoitoon hakeutumisen syy:	
- Lapsen oppimisvaikeudet	27,7 %
- Lapsen käytöshäiriö	15,8 %
- Parisuhdeongelmat	15,7 %
- Lapsen kehitystutkimus tai psyykkisen tilanteen arviointi	10,8 %
- Nuoren psyykinen jaksaminen	10,8 %
- Perheen vaikeudet	9,6 %
- Vanhempien kasvatusvaikeudet	7,2 %
- Lausuntopyynnöt (sos.keskuksen pyyntö)	2,4 %

Psykologiliiton laatusuositukset psykologipalvelujen riittävydestä: kunnassa pitäisi olla yksi psykologi 3000 asukasta kohden. Tällä hetkellä toimii kaksi psykologia n. 9700 asukasta kohden, jotka ovat Ankkurin työntekijöitä.

Psykologiliiton laatusuositukset koulupsykologipalveluista: yhtä koulupsykologia kohden saa olla enintään 700-1000 oppilasta. Tällä hetkellä perusopetuksen oppilasmäärä on Kiuruvedellä n.1250 ja koulun psykologipalveluja saa osittain Ankkurista. Lukiolla on ollut viikoittainen mielenterveyspsykologin vastaanotto, mikä ehkä vähenee. Peruskouluissa ei vastaanottoa ole ollenkaan. Yhteistyön tekemisen näkökulmasta Ankkurin psykologien osallistuessa oppilashuoltoryhmiin vaitiolovelvollisuus on tiukempi, koska eivät ole koulun omia työntekijöitä.

Oppimisvaikeustutkimukset eivät kuulu perheneuvolan perustehtäviin eli tutkimuksia tehdään, jos jää aikaa muulta työltä. Pisimmillään jono oppimisvaikeustutkimuksiin oli 6kk v. 2005-2006. Luokkatason työhön ja vanhempainiltoihin ei psykologeilla tällä hetkellä ole resursseja. Koulupsykologi mahdollistaisi työparityöskentelyn esim. koulukuraattorin kanssa kouluilla, mitä tällä hetkellä ei ole ja Ankkurin psykologin resurssien suuntaamisen enemmän myös alle kouluikäisiin lapsiin. Kehityksellisiin ongelmiin puututtaisiin entistä varhemmin ja ennaltaehkäistäisiin mm. kouluvaikeuksia. Ankkurin psykologin työaika riittäisi myös enemmän mm. ryhmätoimintoihin ja yksilöterapiaihin, joihin tällä hetkellä ei ole resursseja.

5. SEURAKUNTIEN KASVATUSTOIMINTA

5.1 Kiuruveden evankelisluterilaisen seurakunnan kasvatustoiminta

PÄIVÄKERHON toiminnan tavoitteena on tukea perheitä kristillisessä kasvatuksessa sekä antaa virikkeitä alle kouluikäisille lapsille kehitystaso huomioon ottaen. Toimintaan kuuluvat askartelut, uskonto hetket, leikit, laulut ja luova toiminta. Vuosittain tehdään myös kerhoretkiä ja 4-vuotiaille pidetään syntymäpäiväjuhlat kaksi kertaa vuodessa. Syksyisin ja keväisin osallistutaan perhekirkkoon. Kevät- ja joulujuhlat järjestetään päiväkerholaisten perheille ja vanhempainillat kuuluvat myös toimintaan.

Viikoittain kokoontuu 9 kerhoryhmää, joissa käy 120 lasta. Kerhoista neljä on 3-vuotiaille ja viisi 4- 5 -vuotiaille. Päiväkerhossa on kaksi työsuhteista lastenohjaajaa. Päiväkerhon näkökulmasta olisi hyvä, jos olisi olemassa joku asiantuntija, jonka puoleen voisi kääntyä ongelmatilanteissa, joita voi tulla lasten kanssa toimiessa.

VARHAISNUORISOTYÖ tarjoaa 7- 14 -vuotiaille lapsille ja varhaisnuorille kerhotoimintaa, leirejä ja retkiä. Koulujen kanssa tehtävä yhteistyö ala-asteiden osalta on merkittävää. Koulutyölle on tehty selkeä ja tarkka suunnitelma, jota myös koko ajan arvioidaan yhteistyössä koulujen kanssa.

NUORISOTYÖ alkaa rippikoulusta, joka kokoaa yli 90 % viisitoistavuotiaista kiuruvetisistä.

Rippikoulun jälkeen nuorisotyö painottuu isokoulutukseen, leiri- ja retkitoimintaan sekä säännölliseen nuorten toimintaan, joka vaihtelee vuosittain. Täysi-ikäisyyden kynnyksellä olevien nuorten on mahdollista tulla mukaan saapasavustajakoulutukseen ja sitä myötä saapasryhmän toimintaan.

Nuorisotyön puolella on tehty yhteistoimintasuunnitelma yläasteen kanssa, joka sisältää mm. ryhmäytymispäivät 7-luokkalaisille elokuussa toisella kouluviikolla.

PARTIOTOIMINNAN tavoitteena on edistää myönteistä asennetta uskuntoon, uskollisuutta muita kohtaan, kansainvälistä yhteisymmärrystä, palvelemista ja, toisen vakaumuksen kunnioittamista. Se painottaa toiminnassa vastuuta itsestä ja elinympäristöstä, yhteiskunnallista aktiivisuutta sekä terveitä elämäntapoja ja luovuutta. Partio toiminta perustuu sudenpentulaumojen ja vartioiden viikoittaisiin kokoontumisiin. Lisäksi partiolippukunta Kiuru-Partio järjestää retkiä ja leirejä. Jäsenmäärä on tällä hetkellä noin 25.

5.2 Kiuruveden ortodoksisen seurakunnan lapsi- ja nuorisotyö

Kiuruveden ortodoksinen seurakunta on alueellisesti laaja, mihin kuuluu 13. kunnan alueella noin 50 - 60 lasta. Seurakunnan tärkein toimintamuoto on säännölliset jumalanpalvelukset, joihin vanhemmat tuovat lapset mukanaan. Seuraavaksi tärkeimmäksi katsotaan ortodoksilasten uskonnonopetus kouluissa, joissa opettaja on kantava voima.

Pääsiäisviikolla järjestetään perinteinen koululaisjumalanpalvelus koulupäivän aikaan. Ortodoksinen seurakunta järjestää lapsille kerhoja, mm. Tuohuskerho kokoontuu Kiuruvedellä. Nuorille seurakunta järjestää retkiä mm. linja-automatkat Valamoon, kirkkomuseoon ja toisiin ortodoksisiin seurakuntiin. Näiden lisäksi ortodoksisten nuorten liitto ONL järjestää erilaisia nuorten tapahtumia, joihin seurakunnan nuoret ovat osallistuneet aktiivisesti. Seurakunnan rippikouluikäiset nuoret ohjataan ONL:n järjestämiille kristinopinleireille. Myös nuorten viikonloppuleirejä ja muita kokoontumisia järjestetään eri puolilla seurakuntaa.

5.3 Kiuruveden helluntaiseurakunnan lapsi- ja nuorisotyö

Muksu-pyhis 3 –7 vuotiaille sunnuntaisin klo 11.30-12.30 temppelillä päivätilaisuuden aikana. MIX-Isten toiminta-ilta 6 – 14 vuotiaille joka kuukauden viimeinen torstai klo 17.30 – 20.00. Teetupa perjantaina klo 18 – 21 Kontaktituvalla. Kesällä lasten- ja nuorten leirit.

6. POLIISITOIMI

Poliisilla ja sosiaalityöllä on Ylä-Savon alueella yhteistä toimintaa. Sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä on tarvittaessa poliisipartion mukana suuremmissa nuoriso- tai muissa tapahtumissa. Näin tieto kulkee joustavammin puolin ja toisin. Tilanteisiin päästään raportoinnin myötävaikutuksella helposti käsiksi jo varhaisessa vaiheessa ennen kuin mitään varsinaista korjaavien sosiaali- ja terveystalvelujen tarvetta on päässyt edes syntymään.

Lastensuojelulain ja esitutkintalain mukaan sosiaalityöntekijän on oltava läsnä alle 18-vuotiaan tekemäksi ilmoitetun rikoksen esitutkinnassa (poliisikuulustelussa), jollei sitä todeta ilmeisen tarpeettomaksi. Sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa lapsen etua ja yhdessä huoltajan kanssa tukea häntä. Huoltajan läsnäolo kuulustelussa ei tee tarpeettomaksi perusturvalautakunnan/sosiaalityöntekijän edustusta.

6.1 Kiuruvetisten nuorten rikoslakirikokset 2001-2005

Kiuruveden nuoret ovat syyllistyneet vuosina 2001-2005 rikoslakirikoksiin seuraavasti:

Vuosi	<= 14	15 - 17	18 - 20
2001	14	52	110
2002	7	59	110
2003	14	48	131
2004	10	22	44
2005	14	12	61

6.2 Kiuruvetisten nuorten muut rikokset 2001-2005

Kiuruveden nuoret ovat syyllistyneet vuosina 2001-2005 muihin rikoksiin seuraavasti:

Vuosi	<= 14	15 - 17	18 - 20
2001	2	24	5
2002	0	10	1
2003	1	0	2
2004	1	8	3
2005	0	0	3

6.3 Kiuruvetisten nuorten liikennerikkomukset 2001-2005

Kiuruveden nuoret ovat syyllistyneet vuosina 2001-2005 liikennerikkomuksiin seuraavasti:

Vuosi	<= 14	15 - 17	18 - 20
2001	0	11	51
2002	0	17	74
2003	0	14	64
2004	0	9	55
2005	1	5	53

Lähde: Poliisin tilastot

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Maria-Kaisa Aula ottaa kantaa lapsiasiavaltuutettuna: ”Pitkäaikaiset ja vakaat ihmissuhteet vauvaiästä lähtien, aikuisten kiireetön läsnäolo ja kuunteleminen sekä lapsen kasvaessa keskustelut elämän perusasioista luovat lapselle vahvan identiteetin ja itsearvostuksen.

Varhaiset vuodet ovat ratkaisevia lapsen oppimiskyvyn ja mielenterveyden kannalta.

Tietoyhteiskuntakehitys tai globalisaatio eivät muuta näitä perusasioita. Teknologian korkea taso ei korvaa lapsesta välittäviä ja rakastavia ihmisiä. Lapsella on oikeus ottaa kantaa, tulla kuulluksi ja osallistua, mutta samalla lapsella on oikeus olla pieni, tietämätön ja turvassa. Tämä tuntuu yksinkertaiselta, mutta kuitenkin käytännössä vaikealta.

Tutkimukset kertovat suomalaisen lapsen kärsivän yksinäisyydestä, aikuisen läsnäolon ja keskustelukumppanin puutteesta, siitä, että aikuiset eivät arvosta tai ota häntä vakavasti (esim. Järventie 2001, Oksanen ja Näre 2006). Uusimman lapsitutkimuksen viestien perusteella tuntuu siltä, että emme arvosta tarpeeksi lapsuutta ja lapsen erityisyyttä (esim. Lallukka 2003). Kasvatuskulttuurimme ihannoii lapsen varhaista itsenäistä selviytymistä. Lapsuus on elämänvaiheena ahtaalla.” (Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36, s.32).

YK:n lapsen oikeuksien komitea on antanut Suomelle myönteistä palautetta. Vuosina 1996 ja 2000 komitea piti Suomen vahvuuksina lapsen oikeuksien näkökulmasta Suomen kattavaa ja ilmaista sosiaaliturvajärjestelmää, ilmaista koulutusta sekä vanhempainvapaita.

YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittaa:

- 1) hyväksikäyttöä ehkäiseviä valistus- ja opetuskampanjoita
- 2) lasten ja nuorten palvelevan puhelimen toiminnan turvaamista
- 3) toimia, joilla kannustetaan ilmoittamaan lapsen hyväksikäytöstä ja asettamaan syylliset henkilöt syytteeseen
- 4) väkivallan uhriksi joutuneiden lasten hoidon järjestämistä.

(Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36, s.40).

Vuoden 2005 päätelmissä komitea nostaa lisäksi esille eräitä uusia asioita suhteessa aiempiin suosituksiinsa. Näistä tärkeimmät ovat:

- 1) Tehokkaammat toimet lapsiköyhyyden vähentämiseksi.
- 2) Tehokkaammat toimet lasten suojelemiseksi altistumiselta väkivallalle, rasismille ja

pornografialle matkaviestintekniikan, videoelokuvien, pelin ja muun tekniikan välityksellä, internet mukaan lukien.

3) Vahvemmat toimet lasten alkoholinkäytön vähentämiseksi ja terveellisten elämäntapojen edistämiseksi sekä nuorten itsemurhien estämiseksi.

4) Koulukiusaamisen estämiseen liittyvän tehostuneen toiminnan ja selvitystyön jatkaminen, keskittyen erityisesti vammaisiin lapsiin ja vammaisten vanhempien lapsiin kohdistuvaan kiusaamiseen.

5) Vapautensa menettäneiden lasten kohtelu lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti niin, että vankeusrangaistusta vältetään ja alle 18-vuotiaat vapausrangaistusta kärsivät eriytetään aikuisista.

(Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36, s.42).

Lapsipoliittisen ohjelman tavoitteet on kiteytetty kolmeen käsitteeseen

1) "Participation", 2) "Provision" ja 3) "Protection":

1) Lapsen osallistumisoikeuksien varmistaminen ja kehittäminen "Participation"-käsitteellä tarkoitetaan Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimuksen pohjalta nousevaa lähtökohtaa, jonka mukaan kaikissa lasta koskevissa toimissa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa.

2) "Provision"-käsitteellä, lapsen kehittymisen tukemiseksi tarvittavan osuuden takaaminen yhteiskunnan voimavaroista, tarkoitetaan lapsen osuutta kaikkiin niihin yhteiskunnan tarjoamiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja sivistyksellisiin etuuksiin ja palveluihin, jotka edesauttavat lapsen mahdollisimman optimaalisen kehityksen toteutumista.

3) Lapsipoliittisessa keskustelussa "Protection"- käsite, lapsen oikeus erityiseen suojeluun, käsittää lapsen suojeluun liittyvät elementit. Se tarkoittaa pyrkimystä suojella lasta häneen kohdistuvilta vahingollisilta toimilta ja edesauttaa vahingoitetun tai laiminlyödyn lapsen toipumiseen liittyviä toimia. Lapsella on oikeus, mikäli se on hänen etunsa mukaista, tulla suojelluksi ja tuetuksi myös oman perhepiirinsä ulkopuolella.

Lapsipoliitiikan tulee olla osana kestävästä kehityksestä ja esillä kaupungin eri toimialojen suunnitelmissa, tavoitteissa, toiminnoissa ja poliittisessa päätöksenteossa. Tavoitteena on huolehtia kiuruvetisten lasten hyvinvoinnista tarjoamalla heille hyvä kasvuympäristö. Samalla tulee huolehtia lapsen perusoikeuksien, osuus osuuteen voimavaroista, oikeus osallistua ja vaikuttaa sekä oikeus suojeluun, toteutumisesta.

Kiuruveden lapsipoliittisen ohjelman lapsen näkökulman tärkeimmiksi yhteisiksi päämääriksi nimetään:

1. Lapsen osallistumisoikeuksien varmistaminen ja kehittäminen (palvelujen kattavuus).
2. Lapsen kehittymisen tukemiseksi tarvittavan osuuden takaaminen yhteiskunnan voimavaroista (lapsen toiminta ja ilo).
3. Lapsen oikeus erityiseen suojeluun (lapsen turvallisuus ja syrjäytymisen ehkäisy).

Kiuruvedelle on laadittu lapsi- ja nuorisopoliitiikan pohjaksi sopivia asiakirjoja. Niitä ovat mm. oppilashuoltosuunnitelma (päivitetty 16.6.2004), erityisopetussuunnitelma (päivitetty 16.6.2004), maahanmuuttajien kotouttamisohjelma (2000), lastensuojelun yleiset ohjeet ja perusteet (1986), sosiaalitoimen valmiussuunnitelma (päivitetty 31.5.2004), päihdestrategia (päivitetty 30.1.2007) ja liikenneturvallisuussuunnitelma (2005). Nämä asiakirjat on syytä nostaa entistä vahvemmin ohjaamaan lapsi- ja nuorisopoliittisia toimia.

Kiuruveden lapsipoliittinen selonteko osoittaa, että valtaosa paikkakuntamme lapsista ja nuorista voi hyvin. Samaan aikaan on havaittavissa pulmien kasaantumista. Pahoinvoivien lasten ja perheiden määrä on kasvussa. Tätä osoittavat lastensuojelun, mielenterveyspalveluiden, erityisopetuksen ja erityispäivähoidon kysynnän jatkuva kasvu.

Viranomaistoiminnassa on nähty välttämättömänä moniammatillisen yhteistyön kehittäminen. Resurssit eivät nykyarvioiden mukaan tule merkittävästi lisääntymään, joten on sekä inhimillisesti että taloudellisesti järkevää kehittää yhteistyötä aktiivisesti.

Kiuruvedellä on kehitetty yhteisiä toimintamalleja varhaisen ja oikea-aikaisen puuttumisen mahdollistamiseksi. On nk. kevytlähetä, jonka avulla varmistetaan tiedonsiirto viranomaisten välillä. Perhe on aktiivinen toimija palveluprosessin alusta asti. Yhteistyön tekemisessä lähdetään perheiden voimavara-ajatuksista. Jotta työ lasten ja nuorten parhaaksi onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla, perheen sitoutuminen prosessiin on tärkeää. Viranomaistahon on huolehdittava siitä, että perhe saa riittävästi taustatietoa sitoutumisensa tueksi.

On myös muistettava, että lapsen tai nuoren pulma on usein perheelle kriisi. Yhteistyön aloittamisen ilmapiirin tulee olla perhettä kunnioittava ja perheelle on annettava mahdollisuus sopeutua pulman mukanaan tuomaan tilanteeseen. On tuettava vanhemmuutta ja sitä kautta autettava lasten ja nuorten tilannetta. Kaiken yhteistyön lähtökohtana tulee olla kuitenkin lapsen etu. Myös silloin, kun vanhempi ei sitä kykene jostain syystä tunnistamaan.

Kaupungin eri hallintokuntien yhteistyötä on lasten ja nuorten vapaa-ajan näkökulmasta kehitetty. On olemassa monipuolista ja ohjattua vapaa-ajantoimintaa. Tervettä kasvatusilmapiiriä tukee esim. nolladiskot ja ”fair play” -säännöt. Nuorten vapaa-ajan viettoon tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Kiuruvedellä kaivataan keskustelua ja luentoja lasten ja nuorten kasvatukseen liittyvistä asioista.

Alkoholin kokonaiskulutus ja erityisesti väkevien alkoholijuomien kulutus on lisääntynyt Suomessa voimakkaasti vuonna 2004 toteutetun alkoholiveroalennuksen johdosta. Alkoholin kulutuksen kasvu lisää ongelmia myös lasten ja lapsiperheiden elämässä. Kiuruvedellä valtaosa nuorista voi hyvin, mutta on myös ongelmia. Vanhempien ja viranomaisten yhteisenä huolenaiheena ovat nuoret, jotka ovat aloittaneet päihdekokeilut alaikäisenä. Viranomaistahojen paraskaan toiminta ei tavoita niitä nuoria, jotka kokoontuvat esim. kaveriporukoissa paikkoihin (esim. kaverien kämpät), joissa ei ole vastuullista aikuista paikalla.

Vanhemmilla on oikeus ja velvollisuus vaikuttaa lapsen ja nuoren elämään. Selvien rajojen ja pelisääntöjen sekä turvallisuuden luominen ovat eräitä vanhemmuuden tärkeimmistä tehtävistä. Olisiko diskoiltoihin liittyvä ”vanhempien kuppila” -toiminta yksi mahdollisuus kerätä vanhempia yhteen jakamaan vanhemmuutta? On syytä saada yleisesti hyväksytyksi käsitykset hyvästä lapsuudesta, vanhemmuudesta ja vastuusta lapsista, terveistä elämäntavoista, lasten ja nuorten vapaa-ajanvietosta mihin liittyy discot ja torilla olo kotiintuloaikoineen. Perheiden osuus oman arjen asiantuntijana tulisi näkyä entistä selkeämmin ja olla toiminnan selkeä lähtökohta. **Vanhemmilla on ensisijainen kasvatustuu, jota viranomaistoiminta tarpeen mukaan tukee.**

11. TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Kiuruveden lapsipoliittinen työryhmä tuo selvitettäväksi mm. seuraavia esille tulleita

asioita:

Päivähoidon haasteet

- * erityisopetuksessa olevien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen
- * perhepäivähoidon varahoidon järjestäminen
- * haja-asutusalueen hoidon järjestäminen
- * pätevän henkilökunnan saatavuus
- * päivähoitopaikkojen kysynnän vaikea ennustettavuus

Erityisopetuksessa olevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta

Tällä hetkellä erityisopetukseen siirrettyjen /otettujen oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminta on integroitu perusopetuslain mukaiseen, päivähoidon hallinnoimaan, aamu- ja iltapäivätoimintaan. Näiden oppilaiden erityinen tuen tarve asettaa haasteita toiminnan kehittämiseksi. Jatkossa olisi tärkeää turvata avustajien ja koulutettujen kerho-ohjaajien määrä, jotta oppilaiden yksilölliset, yhteisölliset sekä sosiaaliseen kasvuun liittyvät näkökohdat tulisivat huomioiduiksi.

Lastenneuvolatyötä ja kouluterveydenhuoltoa on tärkeä kehittää osana toimivia perusterveydenhuollon lähipalveluja. Laatusuositusten mukaisen toiminnan tavoitteena on, että lapset ja nuoret saavat laadukkaita palveluja tasa-arvoisesti asuinpaikasta riippumatta. Lastenneuvolatyön ja kouluterveydenhuollon kehittämistoimintaan ei ole nimetty lääkäriä ja lisäksi vastuualueelääkäri on vaihtunut usein. Lastenneuvola- ja koululääkärille on viime aikoina ollut aikoja riittämättömästi. Laadukkaan neuvolatoiminnan turvaamiseksi tarvitaan riittävästi ja oikea-aikaisesti terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanottopalveluja.

Kouluterveyskyselyn (2006) mukaan peruskoulussa ja lukiossa syötiin keskimääräistä paremmin kaikki kouluruoan aterianosat, mutta toisaalta peruskouluikäisten ylipainoisuus lisääntyi. Peruskoulussa ja lukiossa päivittäinen tupakointi väheni, vaikka olikin edelleen keskimääräistä yleisempää. Peruskouluikäisten vanhemmat tiesivät aiempaa harvemmin lastensa viikonloppuiltojen viettopaikan ja lukioikäisten humalajuominen on Kiuruvedellä keskimääräistä yleisempää. Koko perheen terveyden edistämiseen on turvattava riittävät resurssit. Terveyden edistämässä tulee vahvistaa entisestään moniammatillista toimintaa. Lapsipoliittinen työryhmä ehdottaa määrärahan varaamista valtuustokausittain **Stakesin kouluterveyskyselyn** toteuttamiseen Kiuruvedellä.

Hyvällä yhteistyöllä ja tiedonvälityksellä eri ammattiryhmien välillä lapset saadaan riittävän aikaisin säännöllisen hammashoidon piiriin yksilöllisen tarkastusvälinsä mukaisesti. Ennaltaehkäisevää työtä lasten ja nuorten parissa ei tule vähentää ja **hammashuollon** riittävät resurssit tulisi taata.

Lähisuhdeväkivallan kuntakohtainen ehkäisyohjelma puuttuu. Työryhmä on nimetty ja lapsipoliittinen työryhmä toivoo ohjelmassa huomioitavan erityisenä painoalueena lapset ja nuoret.

Kotipalvelulla on ennaltaehkäisevän toiminnan kannalta hyvät mahdollisuudet vanhemmuuden tukemiseen ja pulmien varhaiseen havaitsemiseen ja tarvittaessa yhteistyön käynnistämiseen perheiden parhaaksi. Ikäihmisten määrän kasvaessa palvelujen tarpeen kasvaminen heille on ymmärrettävää. Työryhmä pitää tärkeänä, että myös lapsiperheiden kanssa tehtävälle työlle turvataan riittävät resurssit.

Puistolan päiväkodilla on lastensuojelun avohuollon tukitoimena osana perhetyötä vauva- ja lapsiperheille suunnattua ryhmätoimintaa vanhemmuuden tukemiseksi. Ryhmätoiminta on toteutettu moniammatillisena yhteistyönä. Lapsipoliittinen työryhmä tuo esille kasvavan tarpeen lisätä ohjausta perheissä esim. perhetyöntekijätyyppisellä toiminnalla.

Opetustoimessa korostetaan opetussuunnitelmien jatkuvaa kehittämistyötä. Lasten ja nuorten tunne-elämän ja sosiaalisen käyttäytymisen vaikeudet ovat huolestuttavasti lisääntyneet. Opetustoimi painottaa **koulupsykologin** tarvetta, kun tavoitteena on oppilaiden vaikeuksien mahdollisimman varhainen tunnistaminen ja korjaaminen. Koulupsykologin viran perustaminen mahdollistaisi esim. psykologin ja koulukuraattorin työparityöskentelyn kouluilla sekä perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurin psykologin resurssien suuntaamisen enemmän alle kouluikäisiin lapsiin. Tällöin kehityksellisiin ongelmiin puututtaisiin entistä varhemmin ja ennaltaehkäistäisiin mm. oppimisvaikeuksia. Perhe- ja mielenterveyskeskus Ankkurin perheneuvolapsykologin ja koulupsykologin selkeiden toimenkuvien myötä koulu toivoo jonojen oppimistutkimuksiin nopeutuvan ja koulupsykologin jalkautuvan fyysisesti läsnäolevaksi oppilashuoltotyöryhmiin sekä oppilaiden ryhmätilanteisiin. Ryhmässä lasten ja nuorten käyttäytyminen on aivan erilaista verrattuna aikuisen kanssa suoritettaviin kahdenkeskeisiin tuokioihin. Opettajilla on koulupsykologille myös työnohjauksellinen tarve.

Opetustoimen moniammatillinen oppilashuollon ohjausryhmä kartoittaa jo olemassa olevat **erityisopetuksen resurssit** sekä nimeää resurssien suuntaamisen painopisteet. Ne kirjataan Kiuruveden kaupungin erityisopetuksen suunnitelmaan, joka päivitetään kevätlukukauden 2007 aikana. Erityistä huomiota vaativat lapsen/nuoren koulunkäynnin **nivelvaiheet**. Niitä ovat siirtyminen varhaiskasvatuksesta esi- ja alkuopetukseen, siitä 3. luokalle, 6. luokalta yläasteen puolelle ja edelleen siirtyminen peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Tiedonsiirto ja yhteistyö on tärkeää myös oppilaan siirtyessä yleisopetuksesta erityisopetukseen tai päinvastoin, samoin oppilaan vaihtaessa koulua. Sekä ala- että yläasteella korostetaan myös tiivistä yhteistyötä sairaalakoulun kanssa oppilaan ollessa sairaalakoulujaksolla.

Kaikki virat ja viransijaisuudet peruskoulussa tulisi täyttää pätevillä erityisopettajilla. Oppilaiden yksilöllistettyjen opetussuunnitelmien voimakas lisääntyminen sekä monitahoiset koulukäyttäytymiseen ja oppimiseen liittyvät ongelmat tuovat selvästi esiin laaja-alaisen erityisopettajan tarpeen yläasteella. Vuosina 2007-2009 Kiuruveden yläaste osallistuu Ote elämään –hankkeeseen eli **koulupudokkaiden aktivointitoiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen**. Opetusministeriön avustaman hankkeen teemana on kehittää sellaisia koulun toimintamuotoja, joilla parannetaan oppilaiden omaa elämänhallintaa, ehkäistään peruskoulun keskeyttämistä ja samalla varmennetaan sujuva siirtyminen sekä kiinnittyminen toisen asteen koulutukseen. Projektiin osallistuvat oppilaat ovat 7 - 9 - luokkalaisia ja pienryhmän toiminnasta ja opetuksesta vastaa moniammatillinen tiimi, johon kuuluvat erityisopettaja, nuorisosihteri ja sosiaalityöntekijä tai vastaava. Hankkeen johdosta ja toiminnallisista tuloksista vastaa Kiuruveden yläasteen rehtori.

Lukiossa tarvitaan erityisopetusresurssia testausten ja lausuntojen tekemiseen ylioppilastutkintolautakuntaa varten. Lisäksi kaivataan lukivaikeuksia kartoittavaa seulaa lukion aloittaneille sekä pedagogista tukea opiskeluun ja itsetunnon tukemiseen.

Nuorisotyössä toimenpide-ehdotuksina:

1. Ennaltaehkäisevää nuorisotyötä laajennetaan ala-asteen 5-6 – luokkalaisille sekä lukio-/ammattikouluikäisille nuorille.

- Tavoitteena on ehkäistä ja katkaista jo olemassa olevat ongelmat lasten ja nuorten parissa. Tärkeää on puuttua ajoissa, jolloin voimme katkaista ongelmien siirtymisen koulutusasteelta seuraavalle.

2. Turvataan työntekijäresurssit ja Luotsi –hankkeen kautta työpajatoiminnan jatkumahdollisuudet Kiuruvedellä

- Säilytetään jo olemassa olevat työntekijäresurssit

3. Erityisnuorisotyöntekijän toimi

- Erityisnuorisotyö on lähimmäiseskeistä nuorisotyötä, joka kohdistuu nuoriin, joiden voidaan olettaa olevan alttiita erilaisille vaaratilanteille tai jotka ovat jo joutuneet vaikeuksiin. Erityisnuorisotyö on luonteeltaan sosiaalista ja henkistä auttamista. Erityisnuorisotyöntekijän toimenkuvana on nuoren ja hänen kasvunsa tukeminen.

Valtakunnallisessa **Lastenkulttuuripoliittisessa** ohjelmassa annetaan kattavasti toimenpiteitä, jotka edistävät lastenkulttuuria ja sitä kautta lasten hyvinvointia. Näiden ehdotusten pohjalta Kiuruvedellä tulee kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin asioihin.

1. Taidetta lisää koulujen ja päivähoidon ympäristöihin, sisältöihin ja menetelmiin
2. Taiteen perusopetusta lisätään ja monipuolistetaan
3. Taidealan ammattilaisten vierailut kouluissa ja päiväkodeissa
4. Taideaineiden opetuksessa käytetään alan aineenopettajia ja ammattilaisia
5. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalvelujen tarjontaa lisätään ja monipuolistetaan huomioiden eri taiteen alat.

Lapsipoliittisen ohjelman jatkotoimenpiteet ja seuranta

Kiuruveden lapsipoliittinen ohjelma pyrkii nostamaan esille näkökulmia lasten ja nuorten tilanteesta. Tämä ohjelma lähetetään kaupungin eri hallintokuntiin sekä yhteistyötoimijoille (mm. poliisi, seurakuntien lapsi- ja nuorisotyö). Lapsipoliittinen ohjelma käydään läpi omissa työyksiköissä sekä lasten ja nuorten asioita koskevissa moniammatillisissa työryhmissä. Ohjelma antaa taustatietoa tulevien toimintasuunnitelmien laatimiseen. Ohjelman toteutumista on hyvä seurata omissa työyksiköissä ja yhteistyöryhmissä vuosittain.

Vastuutahot nimetään työyksiköissä ja eri lautakunnissa. Lapsipoliittinen työryhmä ehdottaa ohjelman päivittämistä valtuustokausittain. Ohjelma annetaan valtuustokausittain kaupungin valtuuston käsiteltäväksi. Työryhmän mielestä lapsipoliittinen ohjelma on tärkeää liittää osaksi Kiuruveden kestävä kehityksen ohjelmaa. Toimenpiteiden suunnittelu ja tavoitteiden seuranta tehdään osana kaupungin vuotuista talouden ja toiminnan suunnittelua.

LÄHTEET

Kiuruveden kaupungin lapsipoliittinen ohjelma. 2002.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8.

Kouluterveys 2006: Kiuruveden kuntaraportti. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes, 2006.

Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus vuodelta 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:36.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnissa. Julkaisuja 2004:13.

www.kiuruvesi.fi

www.kunnat.net/lapset

www.stm.fi

LIITTEET

Liite 1. LASTEN, NUORTEN JA VANHEMPIEN OPAS

LASTEN, NUORTEN JA VANHEMPIEN OPAS

* TERVEYSKESKUS

- Hätänumero 112, josta tilataan myös ambulanssi
- Kiuruveden terveyskeskuksen päivystys joka päivä klo 8.00-20.00 p. 272 9482
- Iisalmen sairaalan yhteispäivystys p. 272 2346
- Hammashuolto p. 272 9617. Ilta- ja viikonloppupäivystys Kuopiossa p. 261 4744

* KOULUTERVEYDENHUOLTO

Oman koulun terveydenhoitaja kuuntelee ja osaa auttaa vaikeissa tilanteissa.

Yläaste ja Nivan koulu th Virpi Rajakangas p. 272 9528.

Lukio, harjaantumiskoulu, metsäkoulu, Hingunniemi, kyläkoulut (Kalliokylä, Korpijoki, Luupuvesi, Lahnajoki, Niemiskylä) th Helvi Mähönen p. 272 9527.

Kyläkoulut (Heinäkylä, Rapakkojoki, Rytky, Turhala) th Airi Rauha p. 272 9526.

* TERVEYDENHOITAJAT

Alue 1 th Tarja Ruotsalainen	p. 272 9523 (äitiys- ja lastenneuvola)
Alue 1 th Marja Leena Piippo	p. 272 9507 (aikuis- ja seniorineuvola)
Alue 2 th Anneli Keskitalo	p. 272 9525 (aikuis- ja lastenneuvola)
Alue 3 klö th Ansu Falck	p. 272 9524 (äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola),
Alue 3 th Airi Rauha kouluterveydenhuolto)	p. 272 9526 (lastenneuvola ja

* PERHE- JA MIELENTERVEYSKESKUS ANKKURI

Osoite Nivankatu 31 (terveyskeskus)

- Ankkuri palvelee lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa sekä ihmissuhteisiin, parisuhteeseen, mielenterveyteen tai päihteiden käyttöön liittyvissä kysymyksissä.
- Toimintamuodot ovat ohjaus, neuvonta, tutkimus, hoito ja kuntoutus.
- P. 272 9622 (toimisto), yhteydenotot klo 12- 12.30 p. 040-759 5738.

* KOULUKURAATTORI

Koulukuraattorin puoleen voi kääntyä mm. oppilaan koulunkäyntiin tai kehitykseen liittyvissä asioissa. Ratkaisuja etsitään yhteistyössä. Kuraattorin tehtävänä on oppilaiden sosiaalisen kasvun ja toimintakyvyn edistäminen. Koulukuraattori Maritta Knuutinen p.040-7470234.

* OPETTAJAT

Lapsen kouluasioissa voi aina ottaa yhteyttä luokan opettajaan, luokanvalvojaan tai rehtoriin koululle.

Nivan koulu	p. 272 9132
Yläaste	p. 272 9152
Lukio	p. 272 9122

Kyläkoulut:

Heinäkylä p. 755271

Kalliokylä	p. 751131
Korpijoki	p. 758228
Lahnajoki	p. 758171
Luupuvesi	p. 759250
Niemiskylä	p. 755530
Rapakkojoki	p. 758333
Rytky	p. 757477
Turhala	p. 751095

* ASUNTOASIAT

- Kiinteistö OY Kiuruveden Kiurunkulma, Asematie 28, ottaa vastaan vuokra-asuntohakemuksia ja valitsee asukkaat kaupungin omistamiin asuntoihin p. 272 9792.
- Yleinen neuvonta asuntoasioissa on sosiaalikeskuksessa kaupungintalolla, p. 272 9327.

* KOTIPALVELU

Kotipalvelua voi tiedustella mm. lapsen sairaustuessa, vanhemman sairastuessa tai ollessa rasittunut ym. erilaisissa perheiden tilanteissa. Kotipalvelun ohjaajat p. 272 9381, 272 9201, 272 9383.

* NUORISOTOIMI

- Nuorisotyöntekijöiden kanssa voi keskustella tavallisista, pienistä tai suurista asioista.
- Kaupungin nuorisotoimi, nuorisotalo p. 272 9762.
- Seurakunnan nuorisotyöntekijät, seurakuntatalo p. 7700427, 7700430.

* POLIISI

- Kiuruveden poliisin paikallistoimisto Asematie 4, puh. 071 875 5134. Häätönumero 112.

* PÄIVÄHOITO

- Päivähoidon johtaja p. 272 9347, kiertävä erityislastentarhan opettaja p. 272 9345, Lähteen päiväkotipuh. 272 9341, Yhtylän päiväkotipuh. 272 9343, Puistolantien päiväkotipuh. 272 9342. Hovin ryhmäpäiväkotipuh. 272 9349.

*** SOSIAALITYÖNTEKIJÄT**

- Lastensuojelun sosiaalityössä selvitetään lasten ja nuorten tilanteita, annetaan tilapäistä ohjausta ja neuvontaa sekä tarvittaessa järjestetään ehkäisevää tai korjaavaa lastensuojelun palveluita. Sosiaalikeskuksen p. 272 9324 (neuvonta).

*** YLÄ-SAVON ENSI- JA TURVAKOTIYHDISTYKSEN KRIISI- JA PÄIVYSTYSTUPA**
Kankaankatu 1, 74120 Iisalmi, pe - ma klo 18.00- 08.00. P. 050- 3714207, 050-3714208.

*** YLÄ-SAVON SOSIAALIPÄIVYSTYS**

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama Ylä-Savon kuntien hanke ajalla 20.6.2005-28.2.2007.

- Akuuteissa lastensuojelu- ja perheväkivaltatilanteissa sosiaalipäivystys ma, ti, ke ja to klo 20 saakka, pe klo 18-02, la ja su klo 08-18. Yhteydenotot sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijöihin p. 040-830 2618 tai 040-830 2619.

JOS TARVITSET HENKILÖÄ, JONKA KANSSA VOIT KESKUSTELLA JA JAKAA ASIOITA:

*** AA PUHELINPÄIVYSTYS, IISALMI**

Apua alkoholiongelmien. Voi soittaa nimettömänä. Joka päivä. P. 040-848 4000

*** AUTTAVA PUHELIN KOULUKIUSATUILLE**

Koulukiusausta ei tarvitse kenenkään kestää. Neuvoja ja vinkkejä tilanteisiin. Ti, ke ja to klo 12.00-16.00. P. 0800-97474. Maksuton.

*** IRTI HUUMEISTA ry, uudet puhelinnumerot 1.11.2006 lähtien**

Irti Huumeista ry:n valtakunnallisen Palvelevan puhelimen, Palvelutoimiston, Perhetyönkeskuksen ja Huumetyön Osaamiskeskuksen puhelinnumerot muuttuvat 1.11.2006 lähtien.

Palveleva puhelin 010 80 4550 arkisin klo 9 - 15 ja 18 - 21

Puhelinyhtiö laskuttaa puheluista taksojensa mukaan sekä soittajaa että Irti Huumeista ry:tä. Elisan puhelinmaksut soittajalle: Lankapuhelimesta soitettaessa 8,21 snt/puhelu + 1,47 snt/min., matkapuhelimesta soitettaessa keskimääräinen matkapuhelumaksu 29,13 snt/min. Hintoihin sisältyy alv. 22 %.

*** LASTEN JA NUORTEN PUHELIN (MLL)**

Kuuntelee, keskustelee ja opastaa p. 0800-120 400.
Ma - pe klo 14-20, la - su klo 17-20. Maksuton.

*** OLKA, VANHEMMUUTTA TUKEVA VALTAKUNNALLINEN PUHELIN (MLL)**

P. 0600 12277. Ma klo 17-20, ti klo 10-13 ja 17-20 sekä to klo 10-13 ja 17-20. 8 snt/min+pvm.

*** PALVELEVA PUHELIN, EV.LUT.SEURAKUNNAT**

P. 10071, joka ilta klo 20-23.

* PELUURI auttaa peliongelmaisissa p.0800 100 101, arkisin klo 12-18.

* SUOMEN MIELENTERVEYSSEURAN KRIISIPUHELIN
Ma klo 9-22, ti-pe klo 9-06, la klo 15-06, su klo 15-22. P. 0203-445566.

HYÖDYLLISIÄ NETTILINKKEJÄ:

www.apua.info
www.diabetes.fi
www.health.fi
www.hengitysliitto.fi
www.irtihuumeista.fi
www.lapset.net
www.mielenterveysseura.fi
www.mll.fi
www.nuortennetti.fi
www.stakes.fi/neuvoa-antavat
www.suomenvanhempainliitto.fi
www.sydanliitto.fi
www.terverysry.fi
www.vaestoliitto.fi

Edellä oleva Kiuruveden Lapsipoliittinen ohjelma on käsitelty

- perusturvalautakunnassa 18.9.2007 § 104
- kaupunginhallituksessa 8.10.2007 § 228
- kaupunginvaltuustossa 29.10.2007 § 64